

Rallare och litet till

Förord till den elektroniska utgåvan

Johan August Törnblom (1862-1933) skrev under pseudonymen Elf Norrbo.

Han var född i Skogs socken, Gävleborgs län, den 23 februari 1862 och arbetade som skogs- och flottningsarbetare och brädgårdsförman fram till 1889. Sedan 1900 tidningsman och medarbetare i Öresunds-Posten 1903—28.

Törnblom arbetade även en tid som rallare och de fem första novellerna i denna samling, har motiv från banbyggnader i Norrland. Trots att han började författandet först som 40-åring hann han ge ut 31 böcker mellan 1902 och sin död i Helsingborg den 19 april 1933.

“INTERNERAS.“

Ja, roligt var det då inte, det här. Ligga och titta i taket i timmatal och höra blåsten yla i glesa nåt.

Dubbla väggar — gubevars, ja ... När fyllningen runnit bort och stora torrkvistar fallit ur! Surt virke, som krympt ...

Skulle hon kunna göra sig ledig och komma i dag? Ovisst nog. En tjänare den ... Men hon måtte väl ändå ... håhå! ... — ändå komma.

En sådan bostad, en sådan bostad! Han såg sig omkring.

Utskottsbräder med sågspån emellan, ett kaminelände i ett hörn, ömsom rödhet och ömsom iskall. Sängen, han låg i, en hafsihopspikad lår och bordet några hopslagna halfanntumslappar, som en nådig försyn släppt skrubbhyfveln öfver.

Sommartiden tittade små blodfattiga grässtrån opp genom golfspringorna. Hade man tur, kunde

man få se en liten ödla kika fram genom ett kvisthål, vrida på hufvudet hit och dit i tydligt undersökningssyfte, därpå kila som en pil tvärs öfver golfvet till något annat hål. Råttorna togo saken mera praktiskt och sågo sig gärna omkring litet i lokalen, i händelse någon brödkant fanns inom lukthåll. Ja, så rallare han var, men den här

bostaden var då för trist.

»Epidemisjukhus» stod det på ingenjörens inventarielista.

Rallarne kallade kåken rätt och slätt »kopphuset». Det var enklare och någon mening i, eftersom den förste gästen här hade smittkoppor. — Dog här också, för rästen. — Att sköterskan, ett krut till kärng, kom att heta »Koppan», var ju själffallet, liksom att alla, som lyckades komma med lifvet från en sejour i inrättningen, hade genomgått en »ympning».

Nu hade Måsse stenhuggare hamnat här. — — Gifterin ...? Typusen ...? Koläran ...? Store dö'n ...? — Hvad visste han? Något särskildt styggt var det ju, annars hade väl han som andra kommit bort i det vanliga sjukhuset, i en bondgård opp i byn.

Och vinter och kallt!

— Interneras! hade doktorn sagt — interneras ... och vinkat på Koppan, som kom framtassande och neg och neg.

– Håll rummet något kyligt, hette det vidare, medicin kommer med postskjutsen om måndag.

Så kom Måsse hit. Ugnen var glödröd om da'n, från fönsterrutorna rann det i bäckar ned på golfvet, och det var ett os och en hetta, så en kunde gå åt.

Posten kom, men ingenting till Måsse. Koppan gick ned till förrådet; något måste väl karl'n ha. Hon stod ju inte till svars med annat. Fick också – en hel halfstopflaska full. Af den hällde hon upp åt sin patient i en träsked; det var inte värdt knussla, ty i förrådet fanns mer; och i hvad fall som helst, nog hade »byggnaden» – själfva statens järnvägsbyggnad – råd att bestå medicin till en sjuk arbetare.

Så'nt där »interneras», tänkte Måsse, och drack, fast det smakade gräsligt. Det brände som smält bly. Patienten riktigt kippade efter andan.

– Här är nog hett inne, tänkte sköterskan och erinrade sig just doktorns order. Hon föresatte sig att inte lägga in mer kol på ett bra tag.

Tvi, sicken medicin! gastade Måsse.

– Är det starkt, så gör det nog godt me', tröstade gumman. Han ska bara va' snäll å ta in nu, så blir han snart bra!

Måsse stenhuggares tjocka mässingskronometer pickade på en spik strax öfver näsan på honom. Då timvisaren krälat fram till 9 på kvällen, skulledet ta' litet blygt, liksom hänsynsfullt i det rostiga dörrlåset. En något skygg röst skulle väl fråga Koppan: »Kan jag gå in?» ... Hvad tiden var odrägligt lång.

Bom! ... Bom! ... Sprängskotten dundrade ute på linjen. Dessemellan klungo borrslagen så taktfasta. Fyra — fem borrar i schakten, men alla släggor i takt, precis, som de setat på ett snöre. Sjuk och eländig som han var, kunde han dock inte låta bli att gnola en borrvisa, i takt med slagen :

»En resa från Amerika te Engelann jag geck — ett bref ifrån min broder, så sorgelit, ja' feck. Han skrifde: goda broder, ja' dig berätta kan, att nu så har di flecka fått en ann te fästeman — fästemaaan».

Det fanns en hel hop andra borrvisor också, de allra värsta på jorden, med ord så fula, så det kröp i ryggen på vanliga människor. Men nu var han sjuk, så nu passade det inte att sjunga sådant, inte.

Herre Gud, ja ...

En rallareman äter hårdaste brö' ... ... Hårdaste brö' ... hårdaste brö' ... hårdaste brö' ...

Så där låg han och idisslade, tills ljudlikheten mellan »brö» och »dö» kom att smyga sig in i örat.

Då hajade han till, vidskeplig som han var.

Brö — — dö ... Herre Gud, skulle han nu dö! Han, unga, starka karl'n. Dö från kamrater — och från *Hanna!* ...

Inte! Dumheter. Måsse stenhuggare dö? — Prat.

Men så ringde det igen: brö — dö.

Halft i förargelse, halft i rädsla började Måsse svära och domdera. Koppan in och gräla: Han skulle bara hålla sig i skinnet och vara stilla, annars ... Därmed pinade hon i honom ännu en sked ur buteljen.

Det lugnade.

— Här är nog allt för varmt, muttrade gumman, han tål det inte, han har nog feber. Hvarpå hon resolut hämtade en sopskyffel och krattade ut de halfbrända kolen ur kaminen. En timme därefter var den rostiga besten alldeles iskall och fönstret tjockt af frost.

När så Koppan kom in i skymningen och tände stearinljuset i kvartersflaskan på bordet, var sjukrummet nog så kyligt, ja säkert mycket kallare, än doktorn afsett.

Sjuklingen kröp ihop under fällen, som lyckligtvis förstärkts med ett hästtäcke. Klockan närmade sig 8, temperaturen minus 30, ty blåsten pinade på och föste in kylan genom hundrade springor, plus kaminröret.

Om en timme! tänkte Måsse — — — och så dåsade han bort.

En stund senare tassade steg i snön, och en kvinna trädde in till Koppan.

Det blef förstås ett litet tankeutbyte mellan de två, inledt af sjuksköterskan.

— Jaså. Du skäms int' komma, du. Ensam.

— Kan dä göra er nå' illa?

— Fästmö åt en rallare! Schsss!

— D'är min sak.

— Spörjs nog — — fram i sommar ... hähä.

— Man sköter en hvar sitt, och därmed jämnt.

— En sköter så lagom, se'n en sitter ensam i e' backstuga mä en onge ... — Var'sgo å stig på bara! ...

— Tusen tack — — för all omtanke.

Hon försvann in i sjukrummet, den sistkomna — Måsses käresta —, men kom snart åter ut till Koppan.

— Int' ska' väl karln ligga å frysa ihjäl, eller hur?

— Hör nu, ja' unnanber mej ... Kanske *ho'* ska lära en gammal, praktiseranes människa vårda sjuka ... En pattschent, som brinner i värsta feber, *ska ligga kallt* — va sa ho' nu?

— Va' ärve för smörja i flaska därinne? Luktar som ...

— Nej, nu går'e för långt ...

Koppan sprutade eld både med mun och ögon. Den andra uthärdade inte slik eruption utan drog sig hastigt in i det s. k. sjukrummet.

Här var kallt som ute, men Hanna vågade inte tända upp, hur gärna hon velat det. Sjuklingen sof, stönande och oroligt. Hon satte sig tåligt ned att vänta med ett litet paket väl doldt under schalen, för Koppan. Han skulle väl vakna snart, så att ...

Men han vaknade inte; och inte ville hon störa; sömnen var nog nyttigare för sjuklingen än hennes smörgåsar och de andra småsakerna i paketet, anade hon. Det var att vänta bara.

Om en stund började den sjuke yra. Febern hade gripit honom. I långa mumlande ramsor, under fasligt pustande. Sjuksköterskan tillkallades, och de båda kvinnorna hade ett styft arbete med att hålla honom kvar i säng-lådan, så som han fäktade och väsnades. Slutligen lugnade han sig något i armar och ben och började föra ett begripligare språk.

... Är stubinerna klara ..? Ja, ro hit me' tändaren då ... Elfva skott — så många hinner en väl inte tända på en gång ... Men ta hit i alla fall ... »Se-opp-här-ska-tändaaas» ... Så—undan! ... Där ... å där å där — fort ... å där ... å där ... — — Hva nu ... Jag kommer inte undan? ... Släpp, slääpp! ... Å Gud, hjälp'! ... Jag sitter ... ju fast... Å nu smäller det. . . Småsten ryker, å jag slits i trasor , . . åjåjåj . . .

Jaså du . . . Har jag inte spader, sa' du? . . Kanske ess duger, hva?. . . Tjyfstick inte, din djäfvel . . . För ser du . . . Drar du knif, Pelle bas? . . . Ja, kom an du . . . För här ska du se — — aj aj! Där feck ja ett djäkla nyp!... Ta hit öl . . . Mer öl, säjer jag, annars . . . Jag tänder ell' på futten . . .

De båda kvinnorna hade förgätit sin lilla dust i kvällningen och turade nu vid sjukbädden. Ja, i glädjen öfver att slippa vara ensam en så kulen natt lät Koppan kaffekokarens stimulus flöda. De lindade in sig i schalar och täcken för att härda ut. Och Måsse-stackaren gick på:

... A! Ä' dä I moer? ... Ja, jag kommer nu . . . Jaa visst, från banan opp i Norrlann . . . I har dä la smått — inget bränne . . . å, inget bränne!. . . å inget kaffe . . . Men nu är eran Måsse kommen hem, så att. . . se här, ska I få se . . . *alltihop* ja, sexti reksdaler... Dä har ja spart ihop te er, ser I . . . Äsch, se nu . . I ska då jämt gråta . . Ta'et nu, moer! ... Ja ja ja ja, se nu, se nu . . . Vi ska va' glada, å ja ska spinga ve' te er . . . Lella, lella rara moer . .

— Ta du dej en tår te, Hanna! Koppan var nästan rörd. Båda hackade tänderna af köld. Det tjöt i kaminröret — hu herre Gud, hvilken natt!Patienten yrade fortfarande. Ibland svor han en salva öfver Koppan för hennes »le'a interneras», som brände opp hans inälfvor, och ibland ville han dricka ut en hel sjö sådant, för det var så hett och bra mot kölden, tyckte han. Ögonblicket därpå kom han ihåg sin Hanna — —:

. . . Ack du lella vän . . . För allt du haft lessamt för din Måsse . . . Å, tror du inte jag vet, hur folk gått på me' dej . . . »Ta inte en rallare, hva du gör! Hellre den sämste hemsocknes än den bäste ve banan» . .. Ser du, de ä arga på oss, för vi ha klått deras kara! ... A så ha vi gjort andra rackarstreck, så nog ha de orsak å va' förbannade på rallare allti...

— A Måsse! Inte ska du bry digom . .. snyftade Hanna. Men han hörde intet, kände henne inte ens.

... Du min käraste lella fästemö, fortfor han, alltjämt i yrsel, din Måsse ska bli en så'n bra kar' te dej . . . Du ska få se . . . Jag kan få mej knog på öfverti', och så spar jag, ser du . .. Vi ska få fina möbler . . . jaa, mahång å sådant å fullt me' krucifixer på öfverallt. . . Å lella Hanna!... Om jag kan? . . . Jag Måsse Johansson, kongelig rallare ve statens banebyggnader — *om jag kan!!*... Du ska få se! . . . Vi ska få'et bra, du . . . Så köper ja' hus te oss en gång... vi flytta te stan ... där kandu bli så fin fru, du vill . .. Fru Johansson ... fru Johansson . . .

Hanna måste le genom gråten åt hans fantasier.

... Så kommer folk te vår dörr å rycker i ett snöre å frågar: är frun hemma?. . . Hehehe . .. Kom så å skäll! Kalle dej för »fru rallbusiskan» den, som törs ... Tvi, de bränner i monnen... Å dä bränner i magen... å ändå fryser jag — fryser alldeles ihjäl ... Är inte den lea Koppan här? . . . Ta hit en mugg 'extimeras' eller va' dä hette . . . Dä blir för 50 öre alltså... å så en bra syp . . . Sen ska du gå hem, Måsse, å inte va' ute å sypa dej fuller igen . .. Då gör Hanna slut me' bekantskapen, ser du . . . å så kommer du in på koppehuset . . . där får du ligga å frysa ihjäl. . . å sen häller de interneras i dej, din usslinge . . . Skål . . .

*

Det var öfver midnatt, och som de båda kvinnorna fröso erbarmligt, föreslog Koppan att Hanna skulle gå in i vaktrummet och lägga sig en stund, hvarefter de sedan skulle tura om och vaka hos den sjuke.

Hanna gick. Men hon var knappast insomnad, förr än Koppan smet efter, sjönk ned i en stol vid spisen — och somnade.

Fram på förmiddagen någon gång började det röras och prassla inne i vaktrummet. Man rusadeupp. Bevars! Ljusa dagen! Hur i herrans namn . . . Och så in till den sjuke.

Han låg där lugn och stilla . . . mycket stilla.

Och blåsten pep i springorna och ylade i kaminröret.

*

Doktorn kom någon dag därpå. Han skickade genast bud efter Koppan. Hon kom och fick redogöra för förloppet af sjukdomen. Som hon också gjorde — medicinet, kylan och allt.

— Ja, det kom väl med posten, som jag sade?

— Nääj . . .

— Nå, hva' har ni då gifvit honom?

— Joo. . . de’ var . . .'e flaska från förråde som . . .

— Får jag se . . . gå genast efter den!

Koppan stultade af, full af dystra aningar. Kom tillbaka och lämnade buteljen till läkaren med darrande hand och skälfvande hjärta.

Doktorn röt, så det skallade:

— Är ni förbannad, käring! *Gaf ni karl'n in liniment?*

— Herre Gud! Jag hade ingenting annat, tjöt Koppan.

Läkaren mumlade en ramsa om långa afstånd och usla kommunikationer, otillräcklig läkarhjälp och dåliga sjukstugor etc . . . Så var det slut med den saken.

Måsses stoft flyttades från en brädlåda till en annan. Därvid upptäcktes, att händer och fotter voro förfrusna — förfrusna långt innan döden kommit.

*

Det är ett par slädar, som plöja genom drifvorna, mot kyrkbyn.

Det är otäckt kallt för körsvennen på främsta släden att sitta så där på en lång låda och inte kunna gräfva ned sig i höet och fällarne.

I den eftersta åker en kvinna, omlindad med täcken och schalar, förgråten.

En rallare — en bondpiga. **PÄLSAR OCH MOLLSKINNSROCKAR.**

Sålunda hade den gode Guden i sin vishet täckts ordna det så, att betydligt 40-årige ingenjören vid statens järnvägsbyggnader, Jean Herman Claréus, icke skulle få framhärda längre i brott och stor ondsko såsom ungkarl.

Förty kom straffet öfver honom fram på högvintern, nederslog honom till jorden, förgörande platt hans stolthet och hjärtas högmod så, som det med mången gått och väl kommer att gå allt intill tidernas ända, amen.

Nu ingår icke i denna lilla berättelses afvägning och utstakning att skildra »föremålet», ej heller sättet, på hvilket gillerstickorna lömskades i offrets väg, eller betet eller bulvanen, saxen eller hvad annat, som hör till slika farliga varggröppers utrustning. Sån’t har för resten omtalats så många gånger förut, så hjärtans uttröskande och uppmalande, att meriten i ett förbigående häraf bör betecknas värd sin ärliga honnör.

Alltnog: karl’n var i gropen.

Och nu skulle han på öfligt sätt och under sedvanliga ceremonier undfå det i ty fall absolutissimo nödvändiga, stålsättande nya födelsens bad, som gemenligen benämnes svensexa.

Karrioler och vagnar kommo skraltande från norr och söder, äfvensom en och annan släde. Ty det var i förslettet, med isgator här och där mellan barfläckarne och fullt före, där skog stod tät vid vägen och skuggade. Ett tiotal åkdon — ingenjörer och deras gelikar inom räckhåll linjen utefter.

I den storbondgård, där Claréus mot lämplig hyra disponerade en nätt ungkarlslägenhet med kök och

hushållerska samt katt för hennes och hund för egen del, var förstugan full af lådor, hvilkas adresslappar buro mycket talande paranteser. Exempelvis:

Till Ingenjören H. Hr J. H. Claréus,

Nyåsen, III distr.

(För de blifvande svårare strapatserna.)

Ingenjör Claréus,

Nyåsen.

(Litet för hyllan, litet för skåpet.)

H. Hr Ingenjören etc.

(Ett glas då och då vid behof, som förr eller senare torde komma att inställa sig.)

Till etc.

(Ta det sakta i början! Vänd dig till herren, olycks- broder!)

Och så vidare. Välmenande, praktiska, enkla tankekorn.

Hvarje skjuts medförde, plus vederbörande själf, en kalfaktor — aflönad af järnvägen för att biträda vid afvägningar eller annat tjänstespring å linjen, men använd som kusk, dräng eller piga — eller alla delarne — af ingenjörerna. Här hade de att afsela, stalla in och fodra, därefter sig i köket begifva och uppehålla, njutande af hushållerskans sällskap och »öfverblifna stycken». Mat förstås; det andra det . . . 15—17-åringar med oklanderlig af- verkningsförmåga beträffande kastrullers och grytors sötma.

Så att af resp. festöfverlefvor kom ingenting att öfverlefva kvällen, det är då sant och visst, edfästelse förutan. Rallarpojkar behöfver man då gudskelof sällan locka och tubba maten i.

Kvällen och festen gick. Karotterna byttes mot kaffekoppar, kaffet mot — det följande.

Då dörrarna till salongen gång efter annan

gläntade till, hörde köksafdelningen genom det stående kvarnforsbruset af skratt och prat lätta, hastiga små smällar och kunde sluta sig till gillets gång och karaktär.

Det var inte tråkigt i köket heller.

Det hade nämligen behagat hushållerskan att sänka sig ned till ynglingarne i och för tankeutbyte till utfyllande af de lediga stunderna vid den ångande varma Bolindaren. Till ömsesidig belåtenhet: fröken var idel tunga, gossarne idel öra. Ingenjör Claréus, husbonden, kritiserades våldsamt.

Hon hade sett bättre dagar — och hus, finare, mycket finare husbönder. Adel, med kronor på handdukarne! . . . *De'*, ja! ?

— Åh! myste pojkarne med smörgåsarne i högsta hugg.

Städer hade hon sett och besökt i mängd. Hon räknade upp: Skara, Borås, Tomelilla, Strängnäs, Påskallavik, Eslöf, Söderhamn . . . och *Stock- holm.*

— Dä va' värst, tyckte de unge männen och tuggade kryddlimpa och kött för brinnande lifvet.

Ja, hon hade upplefvelser, hon. En gång t. ex. — — kanske det smakade med en tår punsch?

— Tackarallramjukast!

Gud, hvilken rysansfarlig karl C. var!

— Tänk, en gång var det som att hon . . .

Och gossarne lyssnade med allt girigare — munnar. Ingenjören grofhyflades, så det rök och hven.

Gud vet', hur det egentligen hängde ihop med den goda fröken och husbonden! Kanske att . . . Ja, slikt har man hört. Och nu skulle hon komma att trängas ut ur hjärta och kök af en annan. Till ett nytt ställe att steka och koka, älska, hoppas och — flytta . . .?

Summa summarum: frökens bitterhet var inte af det vanliga slagets. Efter grofhyfveln kom skrapedon och sandpapper. Pikanterierna spetsades till, insinuationerna blefvo flotta. Allt hvad nyckelhål och löst gummerade kuvert afslöjat, gafs i frikostiga doser . . .

Men under allt detta gledo timmarne. Lampan tindrade sömnigt, publiken nickade med tunga ögonlock, klockan pekade hinsidan midnatt . . . Man sofver godt och gärna, när man är ung och har ätit sig skönt mätt.

Äfven lampan och fröken dåsade af, rätt hvad det var.

Men o, ve och ack! Att ruskas upp och motas ut just då — ut i nattfrosten från det varma, härliga köket! Dock måste de däran. Lyda order och spänna för.

Glåmig, sömndrucken ramlade pojkflocken ut på trappan, och dörren skrällde i lås bakom den.Ute var gnistkallt, så ögonen hvitfransades på minuten. Glittrande klar himmel med smällande knutar och sylskarpa spjutspetsar under takrännorna. En äkta förvårsnatt, då vintern försöker ta igen i mörkret, hvad den förlorat under dag och solsken.

Det gick fort att komma under fotsackarne och få hjulen i skrammel öfver den stentjälade vägsmutsen.

Så var den festen all.

Trodde pojkarne, och kröpo ihop bredvid sina herrar på sätena. Men så väl var det gunås inte. De skulle inte slippa ifrån det här så lätt.

Några af gästerna funno plötsligt, att de skilts från värd och bladagille med intrasslade poänger och oklara slutuppgörelser. Nu slog det dem med styrkan af försummad plikt, att det här måste klaras upp, och lämpligare tillfälle härtill än en slik nifelhemsnatt fanns ju inte. Var det likt, det?

. . . Nä, inte sätta in hästarne! Pojkarne bli ute och vänta! . . . Fem — tio minuter; det här är snart gjordt. — *Kallt?* ... A tusan! Det här var väl ingen köld att tala om. Och för resten så . . . Jaja, inget muck, utan . . .

Pälsstöflarna och tulubberna dumpade in igen i värmen, till verksamheten. Och pojkarne — om de fröso?

Snart började en vild dans kring åkdonen afsvärjande, tunnklädda ungdomar, som inte fattade vikten och värdet af ett kortparti mellan ingenjörerna för järnvägens räntabilitet, solida byggnad, snabba och säkra trafik etc. For unga naturligtvis.

Svart och otillgänglig som en mur stod skogen rundt omkring. Ur en hög öfversnöade skottkärror vid förrådet stucko skalmarne upp, nakna och öfvergifna. Hästarne, krithvita om nos och bringa, stampade och ryckte och gnäggade efter hem och krubba. Medan en himmel, värmande som en glanskis, tätt prickad med frostplättar, kupade sig öfver scenen.

En oförvägen sälle af flocken stegade darrande uppför trappan, famlade skälfhändt efter låset och trädde, bländad af ljusskenet fram till kretsen kring spelbordet.

— Ja' fry . . . fry . . . fryser så . . . ihjäl rent . . . så ja' kan dö . . . å så inget ... hö har ja' . . . te äta ... åt hästen . . . å ingen fäll h . . . ha vi, nå'n åf oss ... Di andra ... di fry . . . fryser, di mä . . . å — — —

Han kom ovanligt hastigt ut till kamraterna igen.

Manövern värmde ju alltid litet, men det var ingen af de andra som visade lust att tina upp sig på samma sätt; marken nedom trappan var för hård.

Om de hvitpudrade hästlifven haft det minstasinne för humor, skulle de tvifvelsutan erfarit åtskillig trefnad af

konversationen omkring dem och gnället i dur och moll —:

.........Ja här få vi gå, vi . . . Frysa ihjäl. Fan anamma ... Di där sitter inne, di . . Å vi ska . . . vänta. — Gud, hva' jag fryser — — Ja, jag me'. Tusan! — — Å jag . . . huhuhuhu . . . jag fryser då rent ihjäl . . . Trasiga vantar . . . Om jag tagi' fars gamla rock ändå . . . Men det var ju så vackert, när vi reste . . .

Så sparkar di ut en . . . Som en hunn — precis som en hunn . . . Husch . . .

Kan du si, om näsa mi ä förfrusen, hva? . . . D'ä inge känsel i'na . . . Frysa åf sej näsa . . . å hännera ... å bli ampeterater uhuu — djäfveln — uhuu ... å få ryggmatism ... å dö — anfäkta hu-u ... å bli alldeles förkyld . . . Satar därinne! . . .

Vore lagom . . . husch-usch . . . drifva en sten genom fönstre ... å springa se'n åt skogen . , . Hva' ville di göra? . . . Tända ell' på alltihop . . . Slå skallen af dom . . . Tie patroner sebastin under å fyra på, så att . . . Jaa, å skicka dom åt hälvitte, huuuuu . . . Den, som hade tjockt hår . . . som en häst ... — Som en hunn, säj . . . Som ett får . . . Nä som en björn ... — Ja, en isbjörn, ja . . .

Då refve vi ihjäl dom därinne . . . Allihop ... — Jaa, allihop . . . Hvarenda en . . . Å åte opp dom . . . Nä tvi fan, inte jag ... — Inte jag heller . . . Ätasån't skräp ... Nä nu fryser ja' då rent. . . Åjåjåj, hva ja' fryser . . .

Först då stjärnglansen började gråna in i morgonskymmet, kommo ingenjörerna utdrantande, gäspande och okrya.

På en vattenså, som man glömt lyfta in om kvällen, hade banden sprungit. De huttrade i 200-kronors-pälsarne och önskade sig vara hemma i varma sängar. Svuro, bildadt och nätt öfver klimatet uppe i »vild-Sverge», med vintrar, utan slut. Men så är det: där man är dömd att tjänstgöra, där måste man stanna, vore det så tusen mil från stad och civilisation .. . långt åt hälsike i polartrakter . . . som här. . .

Och så vidare, i trista monologer.

På sätena, bredvid pälsarne och filtarne darrade ömkliga figurer. Liknade de något, så var det stora, sömniga apor, eller ruggiga höns, efter ett höstregn. Det var knappast lif i dem, stackars pojkkräk.

Det finns en grindvakt vid en större station nordpå. Han går på träben. Förfrös foten en natt som pojke, då han skjutsade och tvangs att stanna ute i kölden, fick kallbrand och amputerades. Men det var, för att han hade för trånga skor på sig. Finns ingenting så farligt som trånga skor,när det är kallt. Det kan ingen människa tro, hvad det är farligt! Så en bör alltid ställa och ha stora skor ute på vintervägar. En kan aldrig vara nog försiktig med slikt.

Om folk bara toge varning af olyckor! **LITER-JAKT.**

När skåninga-Knatten på måndagsmorgon anträdde nedfärden till »källan», var han arg som en tom varg och kramade mässingsdosan i fickan med en half önskan, det någon ville möta i en lagom krok och mucka gräl.

I bakis och lifsleda hade han haft en kontrovers med sin lilla lappflamma i X-pakte, strax inom passet. För ingenting så godt som. Rytit och gormat — och hon satte sig inte ned att gråta i sorgen. Visst inte! Så lapptös hon var, hade hon väl sina hundra tillbedjare, tack vare bristen på det kvinnliga elementet gent emot rallaröfverflödet. Därför bad hon honom utan vidare gå åt . . . Hon nämnde platsen vid dess lappska namn.

— Ditt förbaskade lapp-as! Han spottade åt henne. Usla skinn-fä! Du kan gärna kyssa mej . . . Rästen förtydligades på ett sätt, som var omöjligt att misstolka. — Ajö din . . . Det kom något omsmuts och stinkande pälsar. Det var alltså tydligt besked å ömse sidor.

Därmed drog Knatten åstad, och de två kamraterna följde.

Ett halft tusental meter nedanför tindrade husen i Rombaksbotten som små röda och hvita färgklickar kring en stor blå palett — fjorden. Men många stupor och svalg, många halsbrytande klätterställen skilde, många, många.

Trista timmar i gassande sol — med tunga hufvudknoppar — klättertimmar.

Men så fanns ju alltid utsikter till vederlag i mat och dryck därnere. Och resurser på fickan. Kanske en och annan stund med fiskartöserna också — — nej, slikt var det inte tid med. Inte den här gången.

Trötta och sugna hunno de tre ned till de små röda och hvita — det fanns för resten öfverflöd af grå också — vid fjordstranden, längst in i bukten. Hvad var naturligare, än att de nu bänkade sig kring rykande nykokt torsk, bocköl och konserver. Och flaskor med granna etiketter på sedan!

Efter första kvartens hungerstillande verksamhet togo de det mera med ro. Sprängde konservburkarne under humoristiska små historietter och halsade de granna flaskorna med pigga pikanterier mellan klunkarne.De funno langarlifvet icke uteslutande bedröfligt.

Slutligen bröt man upp och stegade med den fyllda magens världsomfamnande leende ut »på stan» — i affärer.

Efter att ha passerat en del skyltar med diverse »Udsalg» på nådde de fram till en fiskarstuga, tillbyggd med åtskilliga små skjul och uppe vid takåsen en bred hvit bräda med ordet »Colonial» i något sneda bokstäfver.

Här kröp trion in i ett af skjulen — och när den kröp ut igen, var den många goda svenska kronor fattigare, men hade tunga skvalpande bördor på de krökta ryggarne.

Sprit, klar, 96-procentig sprit — något annat lönade sig icke att frakta denna förbannelsens väg. Vatten fanns ju alltid hemma att späda med, i nödfall is att smälta och blanda i.

Ja, »Colonial» nere vid Rombaksfjorden, det var »källan» det — källan, ur hvilken många banarbetare vid Kiruna — Riksgränsen, under byggnaden, öste sin fattiga glädjesurrogat.

Nu var trion stadd på återklättring.

Med en kikare skulle »Colonials» innehafvare, den träbente Rasmus Rasmusen, kunnat skönja den lilla spritkaravanen öfverst på ett klippkrön, där Knatte och de andra två hvilade, efter att ha lossat ränseltågen från de svidande skuldrorna. Men det gat han inte, den gode Rasmus. Trefligare,att sitta i solgasset på trappstenen och bolma »cut plug», som sonen-styrmannen haft med sig i sin sjömanskista med tågtampar till handtag.

Under en olycklig vinterfisketur för flere år sedan kraflade sig gubben Rasmusen med nöd från båtspillrorna upp på en klippa, där han hittades efter tre dygn med ena foten helt och den andra delvis förfrusen. Väl i land, lät Rasmus det bero med fötterna, fick kallbrand efter ett par veckor, och så skars det väck: ena benet strax nedom knäet, och halfva den andra foten . . . Slut med fisket. Slog sig på handel och svalt i början, men så kom det här välsignade järnvägsbygget på svenska sidan. — Nu var han karl.

Det var Rasmusens historia.

Att Rombaksbottens — och därmed Rasmusens och andra spritmäns — glanstid, som räknade sin början från riksgränsbanans första byggnadsår, också jämmerligt slöt med nämnda banas färdigbyggande, hör ej hit.

För Knatte och hans kamrater var dagen het. Det glänste och tindrade från snöfjäll, luften var klar och hög, brunbränd fjällflora skuggade här och där å sneddarna. Gud hvad de törstade! Och dricka sprit var detsamma som att släcka eld med gasolja.

Uppför höga, nästan lodräta fjällväggar bar det. Den, som kom först, kastade ned en repända tillde nedanför stående, som surrade fast spritsäckarne — en i sänder naturligtvis — och fingo dessa upphalade. Det turades om vid stupen. Det halades, pustades och svors. Tjänade man sina 4 — 500 procent på »varan», så var mödan också stor.

Och inte utan fara för öfrigt. Knatte hade på ett par månader fått sitt lag decimerat med tre man. Liter-Olle föll utför en fjällbrant, ned i en trång klyfta. Man såg aldrig spår af honom. De andra två stupade i bakhåll. — Panka, i bakis och bondånger brukade rallarne ej sällan vända sin förargelse mot langarne, det indirekta upphofvet till misären i portmonnän och hjärnan. Så var fallet i Mo, på norra stambanan, där ett helt langarlag spoljerades . . . Slogs ihjäl, hvarenda man, med pannor och grytlock som vapen. — Af Knattalaget återstod, som sagdt, nu blott tre: Knatte själf, »Korken» och »Korkskrufven». Liter-Olle, »Bläckis» och »Kvartersflaskan» skulle aldrig mer

klättra mellan »Källan» och banlinjen däruppe.

En annan fara hotade också, och det var järnvägspolisen. Hur ofta hade det inte händt, att bylingarackarn stått på lur och anammat hela transporten med kärl och allt, sedan man klättrat ned och upp hela denna fasans väg.

Den nye länsmannen var en riktig knif, när det gällde att snoka reda på en spritfora. Själf född här i obygderna, var han förtrogen medalla möjliga smyghål. — Knatte var rädd som en hare. — Tacka visste man den gamle, han, som tog langarmutor och själf söp af fororna. Det var då synd, att den karln kom af gårde.

Så halade de tre, svettades, sågo sig noga omkring, rädda och törstiga. Solen stod varm, och det var nästan ingen natt att vänta svalka af, ty värmen höll i, liksom ljuset, dygnet rundt.

Skulle de kunna smyga sig genom passet vid X-pakte? Det var frågan.

Väl förbi detta farliga ställe en gång, kunde länsmannen och hans drängar gärna få komma. Pschutt! Borta. Inte ett dyft skulle bylingen finna.

Tre reservsäckar lågo väl gömda under en stenhälla i en klyfta. Trion skulle först tåga fram med dessa säckar, som innehöllo bara vatten; var det då ugglor i mossen så. . . .

Kvällsolen ritade tre skarpa silhuetter mot en klippvägg. Det var krokiga gestalter, och med tunga steg skredo de fram. Skuggorna gledo in i en djup smal klippravin och slökos af det ständiga dunklet därinne. Klippornas stora, bekläm- mande tystnad famnade och lamslog. Sex tassande fötter och tre stödjande stafvar — det var som möss.

En dryg timme, och solen hittade åter ett hufvud med en slokhatt att teckna af mot närmaste bergvägg ... ett till . . . och ännu ett. . . De voro framme, ute ur passet.Ingen polis.

Solen hängde röd vid horisonten. Det luktade rök från X-paktes kåtor. Snart, ack snart . . .

Fortfarande ingen polis.

I en uttorkad brunn vid lapplägret sänktes dyrbarheterna — samtidigt lade några båtar till vid träskstranden. Järnvägslänsmannen med sina hjälpare tågade fram till kåtorna.

Ingen sprit, inte ett dyft hade synts där.

Tre uttröttade karlar sutto hukade kring en ho med fjällvatten — sprit? Nääj ... De hade inte sett skymten af en spritsäck på 14 dagar . . . Nääää då!

För sent alltså . .. Länsmannen svor i sitt stilla sinne. Knatte-trion jublade.

Det hade varit storm på träsket. Länsmannens båt hade kastats upp och ned timme efter timme. En mindre energisk karl, än länsman B., skulle gifvit tappt och låtit udda vara jämnt, men han höll ut, seg och ihärdig som han var, och lyckades komma fram till sist. Tyvärr för sent, men . . .

Något slokörade ströfvade polismannen och hans handtlangare omkring, frågande och spionerande. Lapparne älskade själfva det kära starkvattnet. Tog nu polisen säckarne, så gick man miste om härligheten. I annat fall kanhända . . .; och därför tego de visliga eller ljögo frankt och under högtidliga bedyranden.Polisen hade förlorat partiet. — Reträtt.

Med hvar sitt stycke renstek i otvättad näfve iakttogo knattarne, huru deras fiender efter misslyckade bemödanden aftågade, styrande kosan mot båtarne vid stranden. Länsmannen först, med händerna på ryggen, grubblande och tydligen förargad; karlarne hans efter.

Bravo, spritsnokar! Den gången rodde ni förgäfves . . . Och knattalaget log högt och unisont vid tanken på alla de sköna blåsor, länsmanskarlarne måtte ha i näfvarne efter stormrodden öfver det stora, upprörda träsket. — —

Nu stanna de därnere och öfverlägga. Månne de ämna sig tillbaka på en ny rekognoscering?

Solen var nu borta några minuter, men inte långt borta, ty alla fjälltoppar glödde som af eld . . I det magiska skimret badade alla högt liggande bergkammar, medan dälderna drömde i ett slags blå skugga. Langaretrion

förmådde inte urskilja de olika personerna därnere vid bukten, men gruppen tycktes större, än förut.

Och det var fallet också; den hade ökats med en person, en som nu stod framför länsmannen och gestikulerade.

Den nykomna visste något. . . Hade sett de tre, då dessa sänkte spritforan i det tomma vattenhålet . . . De hade hviskat och tittat med räddablickar . . . Laula förstod, hvad det var . . . Om nu länsman gick dit — nej, åt höger om första kåtan och så åt vänster, bakom storstenen — där ja! Där låg ris, alldeles färskt, invid en gammal stam . . . Kasta undan riset och gräf ett tag i mossan, skulle de få se något — hihihihi!

Säkert ja!? Laula inte full. . . Hon visste . . . kunna säga och tala sanning . . gräf, gräf!

En kvart senare låg Knatte bakom en stor sten och svor, så det lyste blå lågor. Helst hade han velat gråta — gråta öfver den misslyckade expeditionen, öfver de förlorade pengarne, öfver sig själf och hela världen. Mest öfver sig själf — ack!

Han kunde låtit bli att snatta ur förrådet den där gången, så hade han sluppit afsked, fått behålla sin förmansplats och haft det galant. I stället för att gå så här och slita hund, smyga och vara rädd — och så när allt efter tusen mödor och besvär var hämtadt så — — ack! .... innerligt anamma . . . Han svor, som endast en sorgsen, ruinerad, trött man kan det.

Men inne i en kåta gluttade ett snedskuret kvinnoöga skadegladt fram, betraktande kisande, hur några karlar, som kommit dit öfver träsket, drogo tunga säckar ur ett djupt, tomt vattenhål.Hon knöt handen och mumlade något på sitt språk om en man, som förolämpat henne — en man af de där sörlänningarne, afskedad från sin plats vid banarbetet och numera spritlangare.

Knattes lappflamma hade hämnats. **TIPPEN GÅR!**

Tjilyitt! . . . Tidigt uppe — se goddag, morgonsol! Tjilyitt. . . Tjilyitt . . . De fina, små fötterna trippade så flinkt utåt takhufven. Tjilyitt . . . Märkvärdigt, att bräderna voro ohyflade — tjilitt tjilitt ... — Och så högg hon sig en morgonfluga, frisksmakande, riktigt delikat. En ärlas matbekymmer under sommaren äro afundsvärdt små. — Tjilitt . . . tjilitt. . . tjilitt. . .

Sol har redan hunnit småskogen, fått morgonbrisen till hjälp mot kärrdimman och kommit de tusende små näbb, som kurrat gömma under varm vinge på nattkvist att rycka till och öppna sig: Piii pi pi pi pi . . . tirrr tirritt itt itt. . . si si si si si — siiiii . . . riii rii rii. . . pi pi pjuuu . . . Tilitt tilitt . . . Tiripipylityttyttytt tiiii ... o. s. v.

Det är lif, det är kvittrande lust, det är dagglitter och solstrimmespel . . . De tickande rofvorna på tretumspikarne inne i baracken närma sig 4 f. m.Ute på linjen hvila skottkärrorna i rader och grupper med skalmarna i vädret, väntande på snusbruna, håriga näfvar för att komma i gång. Verktygskurarna låsta och allt tyst. Rälen är lagd, men på slänter och i sidschakt är åtskilligt ogjordt.

. . . I uthuggningen kring baracken ligger ännu drömlätt en aning af skugga.

Här är grofskogen nedhuggen i en vid fyrkant. Träden, barrfällda och halfvissnade, ligga vårdslöst vräkta i högar eller lämnade kvar vid sina stubbar

— granar och tallar med vattenklara droppar vid kvistbrott och eljes, där yxhugg snuddat vid barken, till undergång och död för miljoner små kryp, som fastna i den sega vätskan; björkarna ännu med droppande saf ur djupa huggsår genom den vackra, hvita näfvern.

Tssst! Vaknade någon därinne?

Åh! Visst inte.

Friska grönskott stå kraftiga ur björk- och videstubbar. Små enbuskar, som yxan ignorerat, undra sig fördärfvade öfver den massa ljus, de fått i hast. Här skall skjutas fart, så det rungar efter...

Ännu ingen vaken . .?

Den väldiga himlafacklan har lyfts några grader, har hunnit den understa skogen, och skenet faller nu in genom

de öfversta rutorna, under ohyflade brädfoder.Ah, hvad det snarkas därinne! De klumpiga britsarne riktigt darra.

Alla de skäggiga, grofva ansiktena — solen känner dem så väl. Hon har brynt de där kinderna i grusgropar, i schakt eller på tipp, stekt de där händerna, pressat svett ur de mer och mindre kutiga ryggarne — — »Kalle-dra-soggan», »Dubbelrallarn», »Bulsen», »Flaggstången», »Stor-po», »Löt-Anners», »Hemfödinga-Per», »Släggskaftet», »Drullsen», »Hjulingen», »Pilleknark» . . — Ja, alliallihop.

Tjocka läppar, som svällt under stadiga bussar eller mulbänkar, näfvar, som styfnat kring spad- och korpskaft, ben, som stretat sig stela på gropiga landgångar . .. Låt dem sofva ännu en stund.

Men länge blir det inte. Tiden har inte tid att bida och se på trötta banbyggare i en gammal, ruskig barack med halmtussar i defekta rutor . ..

En aflägsen, lång signal . . .

Någon har kapsejsat, kommit på kant i halmen, stödd på armbågen och slår ett tag med den lediga handen åt flugsvärmen. Kliar sig i »lusriset», gnuggar ögonen, hör — ännu halft i drömmen — signalen ute och far så småningom situationen klar för sig. Det går upp för honom, att han inte är på futten med »pojkarne», sitter med fyra äss och en kung, färdig att skrapa till sig hela kronhögen, som han drömde nyss. Ett trist uppvaknande . . ,Ny, skarp signal . .

Den åstadkommer någon oro i halmlådorna; samtidigt får den nu nästan klarvakne kortspelsdrömmaren något herravälde öfver sin tunga och skickar ut ett skrofligt »hallå» i de tunga fläsk- och strumpångorna, som motvilligt cirkulera.

Brrr...........rr . . .

Ett femtiotal lurfviga hufvud, ett hundratal fäktande armar . . . Hundra klapprande träskor ... Britsarnes lössläppta odör störtar öfver och förkväfver strump- och fläskoset. Rassel och brådska och ifrigt kliande fingrar.

Ännu en signal, irriterande och skarp, alldeles utanför väggen.

Ur gruslokets säkerhetsventil fräser ångan. Föraren är otålig och ger en hel rad korta signalstötar. Det låter som »pull — pull — pull — pull . . .»

Nu gäller det: den, som inte hinner med, får gå efter den halfmilslånga vägen till grustippen.

Hufvudstupa ut och upp på grussättet. Matsäckskorgen i ena och rocken i andra handen. Det är flera baracker, och ur alla välla våldsamt kompakta strömmar, som kasta sig öfver grusvagnarne.

— — En lång och en kort signal, och ångstötarne smälla ur skorstenen, hvirfla in i skogen, förtunnas och försvinna.

Det knäpper i skenorna efter det bortilandetåget. Bruset och rasslet flyta ihop till ett svagt sus. — — —

En skogstjärn har icke kunnat undvikas vid stakningen ... Nå ja, nu är då banken ändtligen färdig, men de där sjöfyllningarne ä’ alltid dyra historier. Hög, grundsatt och säker sträcker sig banken — en brun-gul-grå vall med två stålgrå, linjeraka strimmor från strand till strand.

Bortom sjön stiger en skoglös bergbrant ett par hundra meter nästan omedelbart upp ur brunvattnet och kastar loksignalen skarpt och distinkt tillbaka. På andra sidan glider en långsluttning upp i morasen och tappar bort sig bland andra höjder.

Spadarne fram, och ned med lämmarne!

Tippen går!

Det är raska och vana tag. Det är metod och beräkning. I två breda floder väller gruset ur vagnarna ned på banvallen. "Småsten studsar mot vagnshjulen, mot rälen eller hoppar med små plask ut i kärrspadet. På stranden väntar loket med hväsande säkerhetsånga. — Klart! — »Oiiii! —

— — Den tomma vagnraden rullar i väg, ringlar i en kurva, skymtar mellan tallar långt borta, försvinner. Ångstötarne eka mot snedder och krön.

Nu lyftarbasen: »Klara vid lifvarne! . .»

Hej kläm . . . hej kläm . . . hej kläm . . .Svackorna lyftas, stoppskyfflarne fylla under syllarne. Raska tag — svetten lackar.

Lyftarbasen: »Fram med baxspetten!»

Rälen har kommit ur riktning. Långa spett och styfva armar:

Håå bax . . . håå bax — —

Basen: »Stopp — för hårdt. Tillbaka!»

Håå bax . . .

Basen: »Det är godt — andra skarfven till höger!»

Håå bax . . håå bax — —

Tåget igen. — Stönande i stigningarne nalkas det lilla loket med vagnraden före. Saktar, glider ut på banken med gnällande bromsar. Upp på vagnarna igen!

Lämmarne slå ned med dunsar. Plåtspadarne glittra och klinga. Svetten flyter i strömmar. Armarne fäkta för brinnande lifvet, och munnarne gapa, brösten häfvas och . . — Hoj, hoj — hjääl p!

Hvad är det? Hvad har händt? Är det — — nej men . . .

Tåget — hvar blef tåget af? Hela vagnraden?

. . . Borta!! . . . Banken, vagnarne, karlarne — inte ett spår!! . . . Med brustet koppel står grusloket på stranden och ser mäkta enkelt ut.

Det bubblar och kokar därute. Några träskor simma omkring på den grumliga smörjan, flere dykaupp, en och annan slokhatt söker ytan, trolöst öfvergifvande sin ägare . . .

Snart plaskar och sprattlar det öfverallt i lervattnet. Men hvilka fiskar! . . .

Lurfviga hufvud, spottande, hostande munnar, som, så snart de fått tillräckligt luft, Ömsom ropa hjälp och ömsom frambesvära »sju skock millioner brännstekta, afritade ...»

De allvarliga furorna rundt omkring ha aldrig skådat en så på samma gång fasaväckande och våldsamt kostlig scen. De skaka sina kronor, då förmiddagsbrisen drar fram och undra i stilla, allvarligt, doft sus, hur det här skall sluta.

Lokpersonalen har fått sig långa stänger och fiskar rallare af alla krafter. Det är ett lönande fiske, ty det nappar oupphörligt; men besvärligt. De ha knappast haft så heta stunder framför fyren på loket — som nu kom att få sig en alldeles opåräknad hvilostund.

Ty att meta upp ett helt tipparlag, det . . .

Bulsen, Dubbelrallarn, Kalle-dra-sogga, Löt-Anners, Släggskaftet, Hjulingen... — allihop.

Så kan det gå, när en järnvägsbank sjunker. **EN NYKTERHETSPREDIKAN.**

Ännu i dag går en svart historia från byggnadens dagar bland järnvägsmännen nordpå. Många af spadens och kärrans män den tiden ha sedan grånat vid trafiken, de flesta äro kanske undan; men en och annan minns det, nämner stället med en skakning på hufvudet och mörk blick:

Historien om ett rus, ett ödesdigert rus.

Det var på futtarnes tid — ölschapparne, som sköto upp likt svampar efter linjen och i hvilka rallarmannen

dränkte aflöningen i öl. Där kortlapparne smällde och knifven fällde utslaget i tvisterna... Trasorna hängde kring de slitna, fattiga kropparne, men inte ett öre i fickan till en lapp att täcka hålen med.

Nu är mycket annorlunda och bättre ställdt vid banbyggnader — »rallbuse» är nu ett fult skällsord och ingen välförtjänt titel, som då ej sällan var fallet.

*

Skummande sjöng älfven sin eviga sång i obygden, mellan de höga stenväggarna. Laxen hoppade, guldglänsande i försommarsolen, och öringen gled behändigt mellan stenarne, stannade i någon eda och kilade vidare, sällan störd i sin frihet af någon metares försåtliga flugkrok.

Tills en dag klangen af släggor mot härdadt stål och sprängskott störde idyllen.

Järnvägsbyggarne hade anländt — bro skulle slås öfver den väldiga, vilda forsen.

Långsamt reste sig stenpelarne ur skummet; men en dag stodo de färdiga, smäckra och fina, som gjutna. Järnkonstruktionerna nitades samman, fogades ihop med svåra bultar, drogos öfver och fästes i graniten . . . Och högt öfver fradga och ilande böljor reste sig den vackra bron. Rödmålade glänste spannen, och fram däröfver gingo i två snörräta linjer de blanka skenorna. Kommunikationsbandet var fogadt samman — järnbandet, som knöt obygden vid kulturen.

Sex vagnar, lastade med tegel, skulle sändas bort till en plats på andra sidan älfven. Men för att grusningen icke måtte bli hindrad, skulle transporten verkställas på söndag, då banan var fri för tåg. Järnvägen lutade starkt, och man behöfde endast lossa bromsarne och moderera farten. Åtta man beordrades på lördagskvällen att utföra arbetetMen lördagskvällen är supkvällen -- -- --

*

Det är tämligen tidigt på söndagsmorgon, men sol glöder varm från högnordisk sommarhimmel. På ett sidospår stå några tungt lastade vagnar.

Och de där åtta karlarne, som ses vingla hän utåt banan, skola nu manövrera dessa vagnar. Det hela är ju tämligen enkelt. Man låter bara vagnraden aldrig komma i för stark fart. Banan är ju ojusterad och full med ojämnheter, en kulle här, en svacka där ... De åtta gripa sig verket an. Litet skumögda, ty värmen, ruset och natt vaket anfäkta dem med gemensamma krafter.

— Å häj mä den! .. .

Man bänder med spett och grofva spakar i hjulen. De röra sig en smula. Det knastrar af gruskorn, som ligga på rälen. De välsignade tunga kolosserna! De vilja absolut inte flytta sig. Men i väg ska' de nu. Nya tag!

Aldrig ha några gamla, utrangerade N-vagnar varit svårare att få fart på!

Men det går dock till sist. Det knäpper i fjädrarne, som ligga nästan utplattade af den svåra tyngden, det klingar svagt i buffertarne, det gnyr och gnäller så egendomligt, som om godset jämrade sig för något.Så! Nu börja de rulla bort, och karlarne svinga sig upp i bromssitsarne.

Farten ökas, ty lutningen är betydande. Det går rätt duktigt undan — men låt det bara gå! — Lutningen gör sig allt mer märkbar. Det susar om öronen på de åkande. Dammet yr, kopplen rycka. — Hej, så det går! — Ingen gör min af att hejda.

Det hviner i luften, det bullrar och fräser — bromsa!

Det sjuder djupt under älfbron, som man närmar sig med större hastighet, än hvad som är tillåtet för snälltåg på gammal, väl justerad bana — sakta för Guds skull, sakta! . . .

*

Hvad rörde sig väl i de åttas omtöcknade hjärnor? Framskymtade väl någon otydlig tanke på en olycka? En

hemsk katastrof, en fasaväckande händelse, som kom deras slappa händer att gripa krampaktiga tag i bromshandtagen och skrufva till, så röken stod om bromsblocken . . ? Hvad vet man -- -- -- Intet.

Ett brak — ett hemskt, väldigt, bedöfvande brak. De sex vagnarna vräkas i en oredig hög på bron — och så i forsen med ett våldsamtplumsande -- -- -- borta, försvunna på en kort minut.

Inte ett rop af förfäran hann väl någon höja . . . I ingens hjärna hann väl en sista oredig tanke koncentrera sig — en afskedshälsning till hem och anhöriga — ett Gud hjälp! ett farväl ... -- --

Hvem såg det?

Skogens fåglar, som förfärade kastade sina vingar ut till flykt från det hemska stället? Någon utsvulten räfhona, ute på slag efter föda åt sig och den matfriska ungkullen? En slaghök, som kretsade högt upp i det solglänsande blå på hvilande vingar. . . ?

*

Af de i forsen nedstörtade vagnarna och deras förare fann man intet — eller nästan intet. Långt, långt bort från stupan hittades flere veckor efteråt några fragment på stränderna: en mössa, trätofflor, några träspillror af vagnarna — jo, liket efter en — endast en — af de åtta hittades.

En dåligt tillskrufvad skenskarf — och så den våldsamma farten, som kom de urspårade vagnarna att rusa ut öfver branten ned i älfven, hade vållat olyckan.

Sades och skrefs det.

Nej, ruset hade vållat olyckan — ruset . . .Någon gång får man ännu höra talas om händelsen i Vildforsen bland järnvägsfolk. Men när den historien kommer på tapeten, stelnar grinet gärna på ansiktena, och glaset föres med svårighet till läpparna.

En nykterhetspredikan som få. **LÅNGNÄBB.**

En sådan där stor, grön fluga, glänsande och vacker, med bakben som hopfällda vinkelhakar. En åkerfluga, gräsfluga, som sitter på dikesrenen och säger »striit-striit-striit». . . Ja, en riktig jättefluga. . . Se, hoppa som *den*, det. . .

Sesådär ja! Midt i mjölkskålen!

— Kan du simma nu, så krafla dig bara upp och ge dig af. — Ditt lea kräk där! Hva’ hade du i mjölken att göra, säg? —

Den olyckliga gräshoppan. Där låg den nu i hvita lilla sjön och sprattlade. De långa, starka, präktiga bakbenen togo sats på sats, men ingenting fast fanns här att spjärna emot, för djupt till botten, och denna massa små brödbitar, som lågo i vägen. Det hvarkcn bar eller brast, och det var mycket svårt.

Den stora starka vårtbitan började känna sig ängslig. Inte ett grässtrå att haka fast uti, inte en pinne, inte en barkbit. Och inte så värst många simlektioner, hade den tagit, dumt nog. Det blir aldrig af. Och så är det besvärligt — onödigt också, tycker man; en är väl ingen fisk heller.

Mildaste! Detta var ju en hemsk situation. Lycka ändå, att ingen af kamraterna såg den fåfänga kampen och de löjliga sprattlingarne. Det skulle varit grin för dem.

Men att ligga så här — och kanske drunkna till sist . . . uhuu! . . . "Fader vår . . ." "Jag fattig, syndig". . . "Gud som hafver".

Så med ens kände den sig lyftad högt, högt upp och våldsamt slängd bort i gräset.

Här låg den en stund, bedöfvad.

Men så sträckte den på och sprätte med benen... Gudskelof! Alla grejor i full ordning och inget mankemang. Inte det minsta lilla spröt brustet eller ur led.

Ett litet hopp, på försök. . . Jo då. Det gick alldeles utmärkt! Ett tag till; ännu bättre! . . . Och så kröp den ihop till en mästerlig sats, tog säkert spjärn mot roten till ett kolossalt timotejstrå — en veritabel jättefura — spände senorna, gaf sig sjutton på att sätta ett rekord, sköt i väg, så den blef rent förvånad själf åt 'et. . . Det hoppet talades länge om i sportkretsar på dikesrenarne och inne i rågstyckena. Ett väldigt språng, ett makalöst vackert språng. Det var en sked, som verkställt denna upplyftande gärning och räddat den stora gröna »flugan» från drunkningsdöden i den hvita sjön — en sked, af trä, med ett finsnidadt skaft, och vid skaftet en hand, som satt fast vid en pojke — *lill-Olle*.

Det är godt med sötmjölk, och det är roligt också — ute i gräset — ensam.

Ingen, som gnäller hvar minut: »spill inte, Olle!» eller: »ät nu snällt, annars får du smäll!» eller: »hjälpa mig, så du förstört nya kolten! Men vänta bara!» eller: »var så go å ät bitar me'!»

Att fa sätta truten till skålkanten, luta på, tills mjölken kommer intill näsan och se'n säga »blubb-blubb-blubb-blubb» så mycket man vill, utan att ett par grofva, otäcka fingrar komma smygande och nypa fast i linstriporna bak örat och. . . Ajajaj!

Härligt! En skål mjölk i gröngräset, när solen skiner varm, man är barhufvad och barbent, har en hängsla, knuten fram och bak — — fri, ah!

Ingen, som smetar en i ansiktet med såpa och sköljer öfver med vatten — hu! —, ingen, som håller en fast med våld och gräl och kammar en — o!

Grässtrån, som hänga öfver skålkanten och nicka upp och ned. Som metspön — alldeles som metspön, med refvar!

Och mjölkskålen är sjö och brödbitarne fiskar. En sked, af trä, som man kan ta bitar ur med små skarpa, flitiga tänder.

Så kommer ett kryp och dalar ned i sjön — som en gräsand — och simmar och simmar mellan holmarne.

Nu är man jägare. Nu är det lifvadt.

Pass opp! . . .

Sikta noga med skedskaftet — blunda med ena ögat; det är svårt, men nödvändigt för en riktig jägare, — damma så till — poff! — så det yr och skvätter om ankan. Hunn på henne: apport! . . . Voff-voff-voff! Och så opp med villebrådet.

Det är *mäkta* roligt.

Olle låg raklång och bubblade och njöt. Solljuset glittrade i hans lilla sjö. Det 'stritade' på åkerrenarne; det slamrade i köket; långt långt bort på en träda klef far bredbent efter harfven med halmhatten bak i nacken.

Långt bort, riktigt härligt långt bort.

Något prasslade i stenfotsrappningen. Lite, lite grann så där.

En *råtta* väl!. . . I-i-i-i! *Var* det en råtta?

Nå, inte för att Olle var rädd för råttor inte — på ljusa dagen — så nära köket — nää då! Inte ett dugg heller.

Han satte handen under hakan, tog skeden väl full och stack in i munnen, bet säkert iframkanten, lutade hufvudet bakåt och lät mjölken sakta sila in mellan tänderna.

Den, som ville, förstås. Det öfriga fick ta sig vägar utanför ned öfver hakan, utefter halsen, under skjortan.

Det kittlade. Olle fnyste till, så skeden blef tom. . . Nej, det där var lifvadt; det måste han göra om. Undrade, hvar råttan i stenfoten blef af?

— Olle!

Det ropades inifrån.

Nu gällde det att ligga riktigt stilla och vara så tyst, så tyst.

— Har ingen sett gossen?

Lyckligtvis var gräset bra långt. Olle gjorde sig så tunn, så tunn och tryckte som en rapphöna. Och han var så tyst, som det tystaste i världen.

Nu prasslade det igen. Det var ledt. Tänk, om det där prasslet varskodde och lockade hit dem.

— Olleee . . .!

Det lilla hjärtat pickade så tätt och så hårdt; tänk om *det* hördes!

— Han är nog ute på åkern me’ far. Det var Majas röst.

— Du får gå å si ätter, du Maja. Annars har han nog traska’ te grannas. . . Ta halsduken på å spring på eviga minuten.

Gudskelof! Borta. Han andades igen. . . Kuggadehihihi. . . Han sträckte försiktigt upp linskulten: — ingen där?. . . Nehej. Och ingen där?. . . Nää då.

Han tog en duktig skedfull igen, bet i, sörplade och hade hyjeligt. Sprutade ut, tog en ny och . . . och — *nej, har man sett på maken !!!*

Det var då den *största mask*, som krupit fram ur en stenfot. . . Den *grannaste* mask. . . Och den *längsta* mask. . . Så lååååång, så far har då aldrig satt maken på långrefven i hela sin tid.

Så’na streck och ränder på ryggen, tänk! . . . Det var fint, det, ska se.

Och en mun hade han också, med en lustigt klufven tunga, som gled ut och in — ut och in oupphörligt.

Törstig förstås. Stackare! Varmt i solen, och så att sitta därinne i stenfoten och äta rappning. Tänka sig. . .

— Kom hit, du snälla, vackra mask! Här är mjölk, du. Kom du! . . . Såå ja. Var inte rädd; d’är *inte farligt*. . . — — 'nälla, 'nälla masken.

Om de kunde låta bli att bullra och prata därinne. Hm! Skrämma Olles stora, vackra daggmask. Försmädligt!

— ... Sååå ja. . . Lilla 'nälla masken. . . Kom du! D'är bara Olle... Si här, du!... Mycke', mycke' mjölk. . . Vassego. . . D'är så go mjölk, må du tro — *nysila'!*. . . Ja' vill inte ha mer, för ja' är mätt nu. . . Känn du, så magen min är stinn!54Så de bråkade därinne!

Maja hade varit både ut på åkern och till grannas, men inte ett spår af Olle.

Hva’ sprang dom efter? Bråka så där. . . Inte låta honom vara ifred en endaste liten minut. . .

— Om de kunde låta bli att — *skrämma — hans vackra — mask!!!*

Så där ja! Mor tjuta också... »Uhu hu hu! Gossen har ramla’ i brunn, ska ni få si. .. Spring etter far. . . Oooolle!. . . Kvicka dä, Maja! Du får äta mera se’n, uhuhuhuu! Fasli’ piga att . . . *skynna* dä då! . . . Gud, ja’ tror, ja’ dör. . . *Olleeee*. . .

Olle var så rädd, så rädd — ja, så rädd, så han *hviskade* till sin långsmale, gråspräcklige kamrat — hviskade:

— Dä va ’nällt. . . Så där ja. . . Ja' visste fell, att du var sölten. . . Ja ät du!. . . Ja’ får mer, bara jag går in, si du.

Och den nya spisgästen var inte alls nödbjuden, långt därifrån. Lite kruserlighet skulle nog klädt honom, lite så där, ni vet, men det . . .

Fast det var nog hungern, som gjorde det. Det var nog längese’n han legat vid en så välförsedd skål, det syntes.

Så där tafatt och bondblyg, som främmande och nykomlingar oftast, föreföll han heller inte. Drack utan vidare,

drack i törstiga, djupa klunkar, krökte halsen mjukt öfver skålkanten, sög och sög.Och allt efter som han spisade, svällde han, svällde och blef trind som en korf, det rara lifvet. Fet och duktig till sist som en liten prost, bevars. Jaa då.

Lyfte hufvudet ibland och sväljde, eller hämtade andan — »slickade sig om mun», som Olle trodde och fattade det, med den långa, skälfvande tungan — eller . . . nej! Det var bestämt två tungor han hade, masken. . . Lustigt, hva?

Af glädje och brinnande intresse skulle lill-Olle velat jubla högt, om han inte fruktat att väcka uppmärksamhet i vidare kretsar och få nöjet fördärfvadt. Men nära intill kröp han, riktigt nära, lade sin lilla mjölksmetiga trubbnos på skålkanten, följande den gråspräckliges aptitstillande verksamhet med lifligaste deltagande. De stora klarblå ögonen tindrade mot maskens små svarta synredskap. Det var så roligt, så roligt, så han hade aldrig haft så roligt, och han struntade innerligen i det rörliga, verksamma lif, som utvecklade sig i närheten.

Ty inne i stugan blef det något till rumsterande och olåt rättnu, vill jag lofva.

Ilbudad från åkern hade far fått en sällsam rörlighet i de styfva benen. Gammel-Grålla trodde knappt sina ögon, då hon såg husbonden grena i väg frän harfven midt under arbetstiden med en fart, som var förvånande.

Men i stället för att ge sig in på onödigareflexioner rörande anledningen till detta högst angenäma afbrott, skrufvade hon sig bort mot åkerrenen, där nyklöfvern vinkade.

Ut till Olle trängde ett vådligt buller af spring i trappor, smällande i mjöllårar och skrubbdörrar. Då och då hördes ett gråtmättadt »lill-Olle! Hvar är du?»

Loggolfvet bröts upp, och ned i brunnen sänktes ett groft tåg med en järnkrok i ändan.

Foderskullarne kände situationen högst upprifvande, tunnor och annat lösöre gissade på inventering, ligghönan for upp ur sitt rede och ut genom fönstret, så glasbitarne skramlade. Hemmakon, som nyss kalfvat, skakade bindslet och gaf hals: »Nu ta de visst kalfven min». . . Hon hade varit med förr och kände människorna.

Jämmer och elände!

Hvar kunde gossen hålla hus? Hade något tattarband strukit fram där måntro och tagit honom med sig?

Maja i skump ut i gårdarne att buda ihop till skallgång, för hemma vid huset fanns ingen Olle. Han hade nog vallat i väg åt skogen.

Far in och kastade i sig lite gusslån i rykande, stack en brödbulle i fickan, slet klockan från väggen, så bygeln sa »kling» långt ut på golfvet.

Ut genvägen genom köksdörren -- -- -- Hörde han fel!!! — — Nej . . .Det var ju pojkens röst:

»Ät bitar me, din långnäbb!»

Och i detsamma såg far en liten hand med en träsked lyftas och hörde ett litet dask, som när man klappar till med något mindre slagträd på afvigan af en hand.

— Olllle . . .

— Är du. . .

Nu måste farsgubben rent stanna en stund. Andan tröt honom och han kände sig knäsvag. Alleri i helaste världenas tider, nej aldrig i lifvet hade han då sett maken:

— Hva’ i herrans eviga namn, barn — *en huggorm!*

Olle kände sig plötsligt lyftad, nej ryckt upp från gräset. Ögonblicket därpå såg han fars grofva käpp drabba ned på sin långe, mjölkstinne spiskamrat, som nyss fått en välbehöflig lektion i vanligt bordsskick. — — —

*

Länge efteråt funderade lill-Olle på en hel del saker: hvarför en huggorm, som ju är så farlig, kunde äta så snällt ur skålen utan att bitas; hvarför far slog ihjäl den långe mjölkdrickaren, som ju inte gjort far något ondt; och hvarför inte gossar kunna få vara i fred och roa sig, utan man skall vända upp och ned på hela huset för att söka rätt på och förstöra glädjen för dem. **EN AFFÄR**.

I Finn-Jons något trögarbetande, men för öfrigt inte alls illa utrustade skogsbyggarehjärna kretsade fram i kyndelsmässknäppen en liten tanke. Följde honom från vedbacken till timmerhuggstret, hängde efter när han smygvittjade snarorna eller smet efter älgspår nå'n gång . . . Hoppade till ibland, som en unghare, dök som skidbrätten i lössnö, tjurade stundtals som pundgäddor i en djupdölja. För att därpå tvärt kila upp ett tag, som ett mörtgli i vasskanten.

Kom ingen vart ändå. Det stannade alltid där, det började: *Ingenting att ta' och vända i pängar.*

Ingenting, som förslog något, åtminstone.

Se, fram till socknen måste de, det var nu tvångsmål: ungen var ju nu så gammal, och odöpt!

Kom till under svarthösten med bottenlösa myrmarker, när klöfjestig var bäck och kafvelbroarnagungande flyttufvor. Och sent frös det, och dåligt frös det. Därför så . . . Men nu — ja nu voro de pockade i väg. Fastsnö och dagarne lite' att dra' på. Ankuttra och regera, den som bara haft . . . den som bara haft. . .

Inte en utter och inte en mårdrumpa, inte räfrackare en gång. Nej inte att han visste sig en lefvande råd på nå't endaste sätt.

Det *kan* hampa sig afvigt ibland. Hjälpaligen.

En kväll slapp det ur honom:

— Vi gett fram tä prästen mä ongen, du!

Torrvedsbrasan sjöng och dansade, matad med fetaste tallrötter, ur hvitka tjäran frodigt sipprade ut, slickad upp i rappa tag af påpassliga flammande tungor. Huggkabben framför, i skönaste gasset, och Jon på huggkabben, grubblande, krökt i skakelträform, kantstött och vattvällingstunn.

— D'är så dags nu, ja, kom det kärft från det föga mindre vattlagda kärnglifvet.

Vips blef det lif i vrårna, där ungarne dåsade. Gapande, omätlig undran under hviskande och armbågsknuffar: »Sa dom sockna? Sa dom ...» Jäkeln å innerligt ankuttra! — —

Ty fram till kyrkan för mor och far var detsamma som tre — fyra dagars nästan oinskränkt frihet för de hemmavarande. Tjo, så det viftar!

Men inte ett ord högt.

När så Jon hängt ett bra tag med näfven påyxskaftändan och hakan därofvanpå, behagade han vidare utlåta sig:

— Hva' ska vi ta'?

— Ta'? . . Ongen, vetja!

— Ät på den du . . . Sälj'en å köp: kaffe å snus å salt å . . .

Längst in, i skymmet, rasslade getbindslena och pepparkorn smattrade svagt mot golfvet. Kärngen torkade och satte undan skålar och träskedar efter bärmosen och gröten.

I hörnet hos gammelgeta sof lill-Ante. De andra ungarne tysta som mumier, ty Jon var skarpnypad, och bråk led han nägum minst af allt, i synnerhet när något var i olag.

— Du mener, hva vi ska ta å sälja fram på sockna? Ja, alleri ja' vet, allen ja' vet . . Hon slängde sista skeden efter de andra, satte händerna i sidorna och tittade åt spisen till.

Där hon stod, vid bordet, litet i halfskugga, med hårdt åtknipna kjollinningar liknade den magra lilla

finnskogshustrun så där tämligen en stor röd myra. Nedom medjan rundade och svällde hårgarnskjolen ut sig i ballongform; ofvanför spetade de seniga armarne, och hårstriporna kunde godt tagas för spröt.

— Sju mil bort, å sju mil hem — nog gett en tjäna nå’nting på e’ slik resa . . .

Han släppte yxskaftet, vrok en stubbrot på elden,satte sig på nytt. Tanken var hos honom igen, och möjligheterna — eller rättare omöjligheterna — åter under kalfatring: Hvar i helaste finnskogen skulle han hitta på något att ta’ med sig ned till socknen och byta i pengar, f. v. b. varor?

Fantasien skenade, kunde han hjälpa det ... — Se snus, det . . . Och sån’ där »åderkålång», som fanns i handelsboa — han sväljde. Tobak: »Tidermans» ä’ ett bra slag . . . jaa, ett grufligt bra slag ... å kaffe, herrejestanes! Å en riktig sup se’n — — Ja, han tyckte att . . . nej! Han skulle inte bry sig om att »tycka» något. Det var inte lönt i alla fall.

Men hur det nu var, så rann den syndiga begärelsens sköna, ljufva, förföriska saliv honom på tungan, ryggen sprätte till en smula med ansats till raknande. Herrestaligen! Om han kunde utfundera, ja, om han kunde utfundera . . .

En get var för tung och gaf ingenting; bössa kunde han ju inte undvara — gammalmodig för resten — och ett par riptuppar — äsch! Inte lönt tänka.

När kärngkräket såg, hur karlstackarn hennes våndades i näringsgrubblets helveteskval, gaf hon sig i tänkande, hon med. Och när så svärmen väl var under trasfallarne och den minste sökte vid det tunnaste af modersbröst stormsuga sig till några hungerdroppar, var hon färdig.

— Jon!

— Hva’ är’e om?

— Du vet, han Strann-Jöns — han har en bra vargpäls.

— Af hunn- å bôckskinn, ja . . . D’är *hans*, dä.

— Den frest' du få låna, si du.

— Låna? . . . ? ?

— Ja, låna, ja. Får du, tror du? Du säj’, att du är tvungen . . . Ah, du får tigga’n så vackert! . . Så ta vi pälsen mä oss, å så *sälj' du bort 'en* si du.

— Ditt eviga, dumma as . . .

— Nu ska du änteli holl’ truten på dä lite vettas, så ska du få höra: Du sälj’ pälsen ner på sockna, säg'je. Får duktigt betalt, å när du så kom’ hem, slôr du i han Strann-Jöns, att du har kom’ i olycka å förlor’ pälsen. Allt, du hadd’, tappa du i Storströmmen, å höll på å bli där själf på kuppen ... Ja du gett betal’ pälsen, begrips, men pruter mä Jöns allt hva du kan, å nog vor' dä skam, om int’ vi ska ha en femtan-, tjug’ rikstaler me’ på affärden . . . Begrip’ du nu?

Att Finn-Jon hängaf sig åt några reflexioner — exempelvis öfver kvinnohjärnans förmåga af snabba resultat och mannens efterblifvenhet i ty fall — är knappast troligt. Han var nog allt för glad öfver problemets slutliga lösning och alla de sköna saker, den ställde i perspektiv för honom. Och för öfrigtlåg inte det allt för djuptänkta egentligen för honom.

Den dag, som långt om länge asade sig fram öfver snöskogen, såg glädjens gnistor i fång och knippen rusa upp ur gråstensskorstenen på Jons stuga. Något var i görningen därinne, något brådskande, ovanligt. Och var det inte Jon själf, som, kutryggig och knotkindad grenade i väg nerigenom småskogen i gråskymmet, mot Strann-Jönstorpet. . .?

Jovisst. Och samme karl var det bestämdt också, som ett par timmar senare flög samma väg tillbaka mellan

vispande grankvistar, hem till stugan. Slängde tjurskidorna mot väggen, högg segervisst i dörrklinkan, medan ett tjockt, ludet bylte dinglade hit och dit på ryggen.

Brådt som bara sjutton med att ställa skidvidjor och annan bune i ordning. Nästa dag bar det af.

Många och långa instruktioner och förmaningar slösades icke på de hemmavarande småttingarne.

Jon fällde några kärnord: »ni vet, hva ni får, om inte ...» Det var alldeles tillräckligt, och fullt tydligt. Därmed small dörrklinkan i lås.

Öfver kärr och snögömdt vindfälle stafvade finnparet ned emot kyrkbyn. Han med lånpälsen i fässelkonten, hon med barnungen ränslad fast vid de tunna men sega skuldrorna.

Tjärnar och myrmarker flöto i ett, och vägtogs bekvämt, där sommartiden knappast en get skulle kunnat klara sig igenom. Det var Gertruspel i torrakar, orrar blåste och väsnades, snön tindrade ... I Halfvägstorpet, ett krypin på skogen, där en gammal soldat bodde som björn i ide, kamperades om natten, och vid middagstid dagen därpå var målet hunnet.

Imponerande, väldig reste sig kyrkan, gudshuset, som de inte sett sedan förra barnungen deras bars fram. Bakom stack komministergårdens röda facad upp ur drifvorna, lysande stor och härlig i surögonen på finnparet, när det knäade inom grindstolparne, fram till trappan.

De höga fönstren med gardiner — tänk, *gardiner!* — inom blickade allvarligt ut på de enkla gästerna, skorstenarne lyfte sig ända upp mot skyarne, och röken doftade mat, så fin, god och ljuflig, att de stackars tunna, lappskoklädda lifven blefvo helt andäktiga. De förstodo så väl, att så måste det se ut och så måste det dofta, där den store, mäktige Gudens tjänare på jorden hafver sin boning. Hjälpaligen, hvad de kände sig små och ovärdiga!

Redan i farstun strök Jon af sig mössan och sköt de utspärrade fingrarne genom luggen, famlade på låset, vred åt orätt håll, vred om igen och kom slutligen in, full af snö och rimfrost. Hustrun, med barnränseln, efter; båda ödmjukande sig ända ned mot mattan.När så kaffets och döpelsens sakrament voro öfver, kom det viktigaste — för Finn-Jon, nämligen —: pälsaffären.

Prästen var ung, såg hygglig ut och talade vänligt. Kanske skulle Vår herre i sin stora nåd hjälpa Jonke att lura plagget på komministern. Den store Guden måtte väl vara god mot en fattig finne.

Jon till att gnälla och underhandla:

... ... Svåra tider på skogen, far! Ingen potatis i höstas . . . Vargen var framme och knep två getter på förjulsvintern — — Skulle sälja så billigt, så billigt. . . Fräken å starrhö på myra vardt så godt som ingenting i somras. — Hundra riksdaler, halfva värdet, far . . . Sju — åtta mil å inte en brödkant. — Vargskinn hvareveli bit å spritt ny .. . Herre Gud, om pastorn visste, om pastorn visste . . .

Komministern tog sig om hakan och såg ut, som han hade tjänstledighet ett par år minst.

— Får ja nitti? pröt Jon med gudsnådlig röst och min.

Pastorn yttrade ingenting nu heller, men nog tittade han begärligt på plagget.

— Åtti rikstaler . . . Stackars en fatti’ skogs- man, mä många barn!

Nu kunde inte pastorn hålla sig längre. Han böjde sig ned och nöp i pälsen. Han visste, hvadett slikt plagg var värdt på en ämbetsresa, när isvinden satte genom märg och ben på sjöarne eller när det föll kvicksilfret in att dyka ner till minus 45 eller därunder. Han tog i pälsen: tät och bra; lyfte på den: tung och duktig. Den gode pastorn tog sig långt och fundersamt om underkäken.

Jon åter kände sitt hjärta picka tätt uppe under hakan. Det var, som han stått i håll med utsikt att fa en duktig älgoxe på kornet.

— Det var en konstig lukt, min kära Jon Andersson. Det luktar inte riktigt som varg, tyckte prästen efter en stunds undersökning och djupsinnigt funderande.

— Gulle gode pastorn! kved Jon. Kärngen tog nästan till lipen.

— Pälsen luktar get, sade komministern nu, tvärsäkert.

— Si han hängd’ ve’ getketten i går natt, si — åh, 75 då! Kristi nåd och frid och förbarmande! 75 rikstaler . . .

Men komministern var ingen dum karl; och 75 kronor är ju i alla händelser ett bra minus från en liten komministerlön. Han kallade in sin köksa, barnfödd i skogsbygden och väl inne i förhållandena.

— Kan Göli säga, hvad det är för slags skinn i den här pälsen, sporde husbonden.Jon bleknade under röksminket.

Göli tog ett vant tag i det ludna plagget, lyfte och skakade det, nöp i det och satte slutligen näsan ner i en ficka och vädrade.

— *Hunn!* dekreterade hon facksäkert.

Så nosen ned i den andra fickan, vände och snusade ett tag, som en stöfvare på spår — *»Bock»* utlät hon sig. Och så på ett annat ställe; där doftade det *räf*. På det sättet vädrade hon upp och ned, under uppslaget, inne i ärmarne o. s. v., men något annat än »hunn» och »bock» och »räf» kunde hon inte vädra upp. Det var ett riktigt mixtum compositum i skinnväg.

Jon drog en suck så djup, så djup, som fattigmans bomskott på ett rikt byte någonsin pressat. Kärngeländet satte i och understödde med ett klädsamt tjut med effekt, att pastorns straffpredikan dunstade bort och förbyttes i några tröstens ord och en ny omgång kaffe. Därmed fick Finn-Jon dra sina färde med päls och kärng och allt.

Väl utom dörren erfor Jonke ett talande nyp i sin arm och en icke mindre talande hviskning i sitt öra:

— Frest' på länsman!

Det var solstrålen genom molnväggen. Jon i väg mot länsmansbostället med farten af en vårräf mot ett hönshus. Kärngen efter, så ryggbördan hennes hoppade och skakade.Nej, det lax inte.

Ut igen och bort på ett annat håll.

Samma historia, äfven här. Man tycktes ha god näsa öfverallt, tyvärr.

Det blef en jagandes eftermiddag för finnen, en het eftermiddag, trots kylan.

Som på en rastrafvare gingo benen, storgårdarne emellan. Lössnön yrde om de lappade bandskorna; magen skrek och svor, gommen grät och bad. Hustrun kånkade efter och ifrade på: frest’ på den . . . eller den — eller den.

Läxan om »starrhöet» och »vargen» och det där drog Jon med allt större virtuositet på ställena, med allt ynkligare röst. Förgäfves. Folks näsor strejkade inte. Och för hvar gång Jon kom från värmen ut i den ödsliga, kalla kvällen, med pälsen osåld på armen kröp han ihop, svalde luft och önskade sig född utan mage.

Fram i skymningen nappade det ändtligen.

En ung bolagsinspektor hade just i dagarne anländt till trakten för att leda en timmerafverkning och slagit sig ned i en bondgårds allraheligaste. Rejäl karl — ingen knusslare. Blanka kragstöflar. God konjak. Två tända ljus på bordet.

Och lyckligt grön i skinnfrågor.

Jons ödmjukhet var nu en väl agad pudels. Han förlängde sin läxa, gjorde sin nöd saftigare — anspråken mindre.Det blef affär af. Och ett stort, varmt, godt glas till på köpet.

När den uttröttade päls-springaren kom ut på vägen igen till sin troget väntande maka, utan pälsen, men med handen full af sedlar, tog han ett väldigt glädjeskutt.

— Jöns får int’ mer än 50, du Kersti, jublade han.

— Förti far han, skrattade hustrun.

— Han kan vara nöjd med 30 . . .

De båda tunna skogslifven pratade ifrigt i munnen på hvarandra, under det de med vargafart mot getkött gnodde hän mot handelsboden, som vinkade med ljus och värme och många goda, vackra och matnyttiga saker i den smällkalla kvällen. **FÖRUTBESTÄMDT.**

Han andades i långa, flåsande drag. Sjöd och fräste som en argsint. Suckade som en öfveransträngd. Spottade till ibland, när det blef allt för svårt — hvilket gu' nå's var fallet litet emellan.

Att vara i elden åtta — tio gånger hvarenda dag — slikt tar på krafterna. Aldrig få hvila ut och svala af ordentligt, förr än man åter måste däran. Ja, vid utomordentliga tillfällen få stå i nästan dygnet rundt. . . Man vet, att man är till då.

Ack pröfvotid, pinotid!

Äfven han var en gång ung. . . stark. . . skön.

Glänsande brun, harmonisk i formen och med säkra ben, som spetade vidt och kraftmedvetet i sär. Och nu! Bucklad och skamfilad, svärtad och låghalt; ena benet måste ju stöttas under af ett tegelstensstycke för att skydda mot fall.

En något så när träffande bild?Ja, gud vet', hvad man då skulle finna på. — Någon antediluviansk fågel. . . Ty »näbb» hade han ju, »stjärt» också, men denna satt, löjligt nog, på sidan af magen, och benens antal var — vidriga abnormitet — tre. En riktig rötmånadsföreteelse, gu' signe kräket.

Båtsman Spännares kaffekokare.

Spisen, kokaren och Anna Brita — se där, båtsmannens husliga treenighet!

Långt från hem och land, på sina kommenderingar, stod en bild för honom. Under La Platas brännande sol eller på Reikiaviks redd med horisont af isberg, när kamraterna trallade »Lapaloma» på frivakterna eller nattskottet gått och kojerna darrade under snarkningarna — ständigt spökade bilden: två näfverskor på en spishäll och en brun hand, icke utan sina perioder af vattuskräck, matande elden under den svartsotade, rundbukiga trebeningen.

Som skrifven in i båtmanssjälen med det sotigaste eldkolet ur hemspisen satt den bilden där. Icke så alldeles oförklarligt för öfrigt: rundbukingen med sitt evigt flödande bruna spad slök all båtsmanstorpets äring, och väl åtskilligt därutöfver; handen hörde Anna Brita till, Anna Brita åter tillhörde Spännare — »i nöd och lust».

Ibland hörde den gode båtsmannen ett litet gny i en spånkorg, som med tre grofva snören varfästad upp i en märla i taket. Det var dock öfvergående förnimmelser. Elfva sådana gnyn, alla med hvar sitt särskilda ursprung hade höjts inne i båtmansstugan, studsat mot den brunsvarta takpanelen, dalat ned mot golfvet, hunnit bort till spisen, där näfverskorna då rört sig litet.

— Vyssa vyss. . . Dossen ka få taffe. Dossen vara näll å tyst.

Och »dossen» blef så snäll och så tyst. Ty Vår herre älskade »dossen» och tog honom hem till sig. Gång på gång. Kokaren och Anna Brita däremot tog ingen.

Elfva små.

Tvärsäkert som regn i frun timmersveckan hade de anländt, så där knappt året efter det Spännare återvändt från kommenderingarne. Kommit med gråt och gny och nya svaltutsikter. Så blir nöd af lust i stugorna.

Kommit — men dött — i unga år — alla.

Fast nej; inte alla. En var kvar — lill-Jonas — den siste. En spinkig unge med onaturligt stor mage.

Folk sa' — hvad sannt det nu var — att Anna Brita Spännare egentligen aldrig ägt mer än två talanger: att koka kaffe och föda barn. Själf visste hon ju af långt flera. Då tungomålet vid sjätte-sjunde koppen flödade som stridast, kom det fram: Hur hon farit fram på åker och äng som ensvingande svala — i klangfulla

ungdomsdagarne förstås. . . Hur hon varit den eftersöktaste på lekstugorna, skalkats och lett och tagit manfolkshjärtan, som man tar upp potatis om hösten. Ja, hade inte Spännare varit så till sig, att han hotat både skjuta och annat, om hon inte gifvit honom jaordet! För all del, joo då. Och detta allt till icke ringa del för sin fägrings skull.

Såg man då upp på talarinnan, befanns öfverläppen betänkligt för kort, och gestalten för öfrigt hade mycket af gammal kalfko med hängbuk och vaggande bredbenthet. Ögonen runno — ja, det var märkvärdigt, hvad tiden hade uträttat!

Så var nu lill-Jonas då ålderströsten hennes, ja.

Maken till gosse, det. . . Så duktig och så viss på sig. Kunde svara. Alltid och tvärsäkert: »Jonas Spännare. Stor kar . Färde åre'. Tackar ba». . . Det rann som sur mjölk ur siltråg, sak samma hvad man frågade honom om.

Håhåjaja. Herren hade tagit de andra tio, han. Ja, det hade han gjort, Anna Brita kunde aldrig begripa hvarför. Nej, det kunde hon inte. Men se, det var nog så förutbestämdt, det kunde ingen ändra. Försynens vägar, ack ja. Hon var utan skuld, alldeles utan skuld.

På domsens stora dag, då herren skulle stå fram och säga: »Anna Brita! Kan du nu stå till svars, för hvad du gjort?» då skulle hon kunnaträda fram inför hans anlete, niga och säga: »Ja, herren! Det kan jag. Du vet, herre, hur jag lindat och pysslat med dem, hur jag tuggat åt dem, ja det vet du. Och hur har jag icke lagt mig mången kväll utan kaffe, bara för barnungen skulle få sin tår. Allt detta vet du, o herre, och hur jag alltid hängt stål öfver och svafvel i almanacksblan under hufvudgärden. . .»

Allt det där skulle Anna Brita svara den gode guden en gång, för dagsens rena sanning var det.

Ja, var det inte kanske? Hade hon inte sträfvat och slitit?

Ajana mej!

De fattiga getlifven hade räddat ur månget trångmål. Alltid hade det lyckats att krångla sig till några kaffebönor för en ostbit eller en mjölkskvätt. På samma sätt med hönsen om sommaren. När det så knipit, att hon varit i saknad af både ägg och mjölk, hade goda människor kommit med än det ena än det andra, som hon kunnat kila till handelsboden med och byta i kaffe och socker.

Stor sträfvan, men också stor nåd.

Som den där våren för tio . . eller ge me si nu, elfva — ja, elfva år se'n. O, store fader! Då höll det på att bli rent omöjligt. Tänk, kära vänner! Isen på färjsundet hvarken bar eller brast, som ni kanske minns. Då var det att släpa hässjevirket från lycka, lägga ut öfver vakarne ochkrypa öfver, med mjölkkrukan i handen och på hemvägen kaffepåsen bunden om halsen.

Men försynen var huld — försynen var huld.

Jaa då — nog hade Anna Brita Spännare pröfvat alltid!

En god man hade hon ju, som aldrig gnatade. . . Men att folk kunde säga och påstå, att han reste utsvulten och mager hemifrån hvarje gång, och att det var hans stora lycka att han fick komma ut på kommendering ibland och »äta upp sig», det var då en skamlighet utan like. Tvi vali!

Se folks prat det. . .

Så var nu då lill-Jonas på fjärde året. Hur det gått till — inte begrep Anna Brita det. Utan tänder, som hon varit de sista åren, hade hon ju inte kunnat tugga åt gosskräket ordentligt. Inte så, som åt de andra. Hvad gjorde hon så? Hva' tror ni ? . . . Jo, hon blötte brödet till honom, och kinkade han, gaf hon honom riktigt starkt kaffe. Det var det enda som hjälpte. Potatis och sill — och kaffe ofvanpå, tunnbrö och strömming — med kaffe till.

Hvad får inte den fattige försöka!

Under de goda dagarne, då hon hade sina tuggredskap i behåll, var det ingen nöd. Hon tog bara en munfull,

gröpte sönder och satte sedan sin mun intill barnets och sprutade in födan. Det gick så bra, och den lille blef alltid så stinn ochduktig. Skrek han, fick han kaffe, så länge lian förmådde svälja; kinkade han och var utan matlust, var det också alltid så nimt med några munnar varmt brunt. — — Ja, på det sättet hade hon dragit sig fram i fattigdom — tills herren slutit de kära små i sin famn. Så hade han nu tagit hennes tänder också. Det var förutbestämdt, det kunde ingen göra något vid.

Det skulle nog gå ändå. Jonke skulle nog bli duktig — jaa då — och bära plank vid sågverken och förtjäna så där grofva pengar, som hon hört talas om de brukade där. Komma hem till gammelmor om lördagskvällarne . . . slut på cikoria och »surr» och brändt bröd ... en ny, stor kokare, som förslog något — det ja! En hederspojk, det var, hvad han skulle bli — Jonas Spännare, stor kar’.

Men det var något skräp med spännarpojken, hvad det nu var. Magen var nog så stor och duktig, men armar och ben var idel spink, och fattigmanhyn blef allt gulare.

Kaffet var för klent, må veta.

Anna Brita till grannarna och beklagade sig.

Hon fick stora bra mjölkkrukor med sig hem, tjocka brödbullar och på ett ställe en fårbog.

Det töfvade inte, förr än det fanns öfverflöd af prima kaffe i Spännarstuga. Moran eldade, kokaren pyste och puttrade. Det var lofsång och fest — så länge det varade.Jonas gnällde, och ingenting smakade honom. — Förkylning, menade en grannmora, ge’n nånting varmt! — Tannsjuka. Det går nog öfver, tröstade en annan. — Du ska' få si, att gossen har gått å »råka i», å då blir bäst ställa å »kasta ut» för’n, tillrådde ett gammalt klokhufvud.

De flesta däremot förmenade, att pojken bara var lite bortskämd och elak. »Ge’n ett kok stryk då och då. Slikt har hjälpt förr», ordinerade de.

Spännarkärngen proberade både det ena och det andra.

Jonas bara gnydde, och föll af allt mer. Han gitte snart inte se åt föda.

Kärngen trugade och bad — ibland trugade hon och slog. Det hjälpte lika mycket. Han hade nog »råkat i» mycket svårt, fattiga lifvet.

Till sist förmådde han inte skilja sig från fällen om morgnarne, rätt så mycket bitande den innehöll.

Och där låg han nu och tittade upp i den svartbruna panelen med ett par stora, underligt glänsande ögon.

Han gnydde inte, som förr, kinkade inte vidare. Bara såg och såg och stönade litet emellanåt.

— Å, lill-Jonke! Fresta dreck lite kaffe, gnolade den gamla, vanliga stämman. Du är nogförkyld, lill-Jonas, så du får lof ha i dä nå varmt. Hon klarade af och kom med koppen.

Jonas sväljde en munfull, det öfriga fick rinna ut pä sidorna, bäst det ville.

Anna Brita kokade trekanngrytan full med riktigt god potatis, mosade sönder den med en slef i ett fat, stötte socker, tog lingonmos och rörde ihop. Med hot och böner fick hon den lille sjuklingen att svälja litet af den säregna sjukkosten.

Han kräktes upp allsammans.

— Gosslifve’ behöfver nå'nting salt, förstod hon nu. Sillen och kaffet kom.

Det var ypperlig tre-k-sill, men det hjälpte inte. Jonkes mage protesterade.

Den lilla, spinkiga kroppen skälfde vid de krampaktiga uppkastningarne. Ögonen flödade af tårar. Han stönade svagt; orkade ej jämra sig högt.

Nu skulle han försöka ta några droppar kaffe ur skeden, bara några droppar. Det var nu riktigt starkt, särskildt lagadt sjukkaffe, det här, och så skulle han ta det hett — se, han var nog svårt förkyld, ungen, och trängde till

nå’nting riktigt varmt, som kunde lena upp invärtes.

Den lilla patienten kved, när det skållheta fluidet brände honom om läpparne och i munnen. Om han förmådde svälja något, är ovisst. Men sked på sked hälldes mellan de darrande tunna små läpparne. . .— Ti tå där ja! Så dott, så dott så. . .

Den lille var för svag att göra motstånd.

Det ångande, heta spadet kredensades honom oupphörligt.

— Lill-Jonke ka bi ba igen. Jaa då.

Arma barn! Han skållades ju i munnen.

— Bara den här lilla spillkummen, lill-Jonas.

De stora underligt glänsande ögonen flöto i tårar af smärta. Men inga skrik höjdes; han var för svag, endast sakta kvidanden förnummos. Skeden bara öste. . . Det var så grufligt varmt och bra, det här. Det skulle nog lena upp. Kunde han nu bara få »hosta upp» förkylningen, som »satt fast i magen» på honom, så vore det onda snart förbi. . . Det var kanske så godt ta ännu en liten spillkum. Desto säkrare lenade det upp. -- --

På natten dog lill-Jonas.

Han var allt för illa förkyld.

Anna Brita somnade med ett bibelspråk på läppen.

I god tid på morgonen puttrade åter gammelkokaren öfver frasande näfver och småpinnar. Han fräste och spottade som en argsint. Ångan sjöd ur pipen. Den senaste tiden hade han varit i elden nästan dygnet rundt, och det måste man medge är för mycket. Han undrade, om det inte kunde vara på tiden att spricka i någon lödning snart.Under flytande tårar tog Anna Brita sin sockerbit, hällde ut i fatet, drack och snyftade:

— Ack ja! Herren gaf och herren tog. . . Men det var nog så förutbestämdt. Det kunde ingen hjälpat. **NÄR BRUN ENTLEDIGADES.**

Oppigårds manbyggnad glödde i den härligaste morgonsol, septembermild och smekande. Nattfrisk luft med ymnig dagg och dimmrester, som sjönko nedåt och bådade klarväder.

Ja, guskelof för det! Det såg ut, som skulle korn- och hafresmulorna mogna i år också; fast nog blef det i senaste laget. Och rågen med heder under tak! Grannlåtsväder riktigt!

Krusbärsbuskarne hade böjda, fullsatta grenar, och de röda vinbären kommo en att vattnas i mun.

Guds välsignelse i bärväg ... Nå ja, det kunde också behöfvas. Vid Oppigårds som på månget annat ställe nu för tiden gick det mest ur hand i mund, som man säger.

Det är så där, då man är hjälpsam och godhjärtad och inte alltid ser på sitt. Nerigårdsbond’ hade fått sig många skratt åt Oppigårds-Pelle förhans »barnsliga blödighet», som det hette. Man ska’ hugga för sig med båda händerna här i världen — och kan man *trampa åt sig* något med fotterna, så skadar minsann inte det heller.

Det där var Nerigårds-Olles tag. Han hade gått tillväga så där och funnit det vara rätta sättet. Stod sig godt nu . . . Bevars ja, de redde sig ju i Oppigår'n också, kom inte annat i fråga; men inte öfver sig, som sagdt; det knalla och gick bara. Ingen förmögenhet. . .

Så att Nerigålar'n gick och hade roligt ibland åt ställningar och förhållanden hos grannen.

Ja visst — kunde han annat? Som nu t. ex....! Pelle var bjuden hundrafemti för Brun, kontanta pengar ändå, och kanske Svartbo-Mickel, som så gärna ville köpa, hade lagt dit en tia till, om det knipit; det hördes inte omöjligt. Men då skulle, bevars, inte Pelle vilja släppa ifrån sig en gammal trotjänare; hade själf födt upp Brun. »En kunde inte veta, i hvad händer han kom till sist», hade det hetat.

Är det förstånd i så'nt!

Hundrafemti riksdaler — gå och ta de pengarne för en 22 år gammal häst på annat håll, få se!

Nog, förstås, Mickel i Svartbo hade uträknat, hur han skulle få sitt igen för kampen, det var inte farligt. Mickel var en som kunde ställa, så två gånger två blef fem. Tänkte naturligtvis klåi kolskog hela vintern och sedan sälja Brun till slakt på våren. Jo jo, nog kände man Mickel! — Men i alla fall var Oppigårds-Pelle ett nöt, som inte tog sina hundrafemti.

Vid Oppigår'n gnällde slipstenen: iiiu . . . iiiu . . ., det skrek för otäckt. Hvad skulle de ta sig till i dag, eftersom den där långa knifven, själfva svinstickarn var framme och gjordes hvass? Så där års var ju ingen slakttid, kunde tyckas.

Farsgubben knep ihop läpparne och låg duktigt på slipstickan. Det skulle ske, kunde man läsa i ögonen hans; man såg det på hela karn för resten. Drängen, som drog vefven, anade nog hur landet låg, men knyste intet.

Och solen steg och värmde ryggarne, vinden låg från sjön, tog med sig gyttjelukt från sankstränder, friskt från blåvass och nate med en nyans af tjära från ökstaden ibland.

En flock änder sträckte förbi, så nära, att man tydligt hörde hvinandet af vingslagen, trots olätet från slipstenen. Inom lagom hagelhåll för resten. De gjorde en halfcirkel, sänkte sig och hamnade slutligen i vassen strax bakom udden. Nå, där skulle då ingen störa dem i dag åtminstone. Pelle var annars inte sen att rycka mynningsladdaren från spiken, då vildtet kom in på knutame. Men i dag var hågen vänd åt annat håll. Iiiu . . . iiiu . . . häll vatten på, så det blir tyst! . . Så där ja!Inne i köket stökade Kari-mora. — Det var inte bra i dag; det var som något skulle varit i olag. Då mannen för en stund sedan tagit fram svinknifven ur skåpet, där den låg omlindad med en trasa och väntade på förjulsvintern, hade hon sett sin Pelle i ansiktet och frågat: »hvad nu?», men han hade vändt sig bort och mumlat: »det far du väl se», och gått ut.

Asch, så dumt! Gå och snart sagdt ängslas; någon af kalfvarne hade väl sjuknat, eller kanske grannas behöfde hjälp på något sätt. Hvad var sådant att hålls och grumsa öfver!

Hon hastade från spisen till skänken och tillbaka igen — en husmor får ha brådt — hon skyfflade med tallrikar och skedar, så det skramlade och klang — fasligt, att vara ensam om så mycket!

— Hon såg på klockan. Frukost snart, bara en kvart igen . . . hm! . . .

Men om ett par minuter var den där oron öfver henne. Besynnerligt! Det låg något i luften i dag; en smärta, en sorg . . . Och slipstenen, som gnällde. Jaså, nu tystnade den, det var då väl! Det trampades mot trappan; far och drängen. Drängen snubblade emot och gjorde ett fult märke med sin leriga sko på tröskelbrädet, som skurats rent för en stund sedan.

— Drummel till pojk ... Nå, det sa’ hon juinte högt, förstås. Far till att bryna och torka sin knif.

Satte sig i spiskroken, undan hustruns frågande blick, vred sig åt fönstret och låtsade pröfva eggen för att slippa svara. Men Karis ögon hypnotiserade och — nåja! Det kunde vara så godt säga det först som sist då. Hade tänkt skona i det längsta. Kände hennes kärlek för Brun, brudhästen hennes, bevars. Hade tänkt göra öfver i ett huj och efteråt, när det väl var öfverståndet, tala om det svåra...

Fasligt med det där tittandet! — Och så fick drängen en order ut åt vedbacken, så de blefvo ensamma.

— Hva’ tänker du göra? Det var Karimoras fråga.

Far hostade ett tag och sväljde. Det var som att bekänna en ogärning, tyckte han. Men fram skulle det nu, hur hårdt det än satt inne.

— Hm ... m . . . m . . . m. — Hon hade väl sett, hur illa Brun haltade?

— Brun?? Nääj!! — Det kom i hjärteskri och nödropston.

— Kors! Inte det? Inte varsnat . . . alls . . . något...?

Far var osäker i målföret — anade det här, hm.

— Joo då. Nog var det illa alltid. Och värre blef han i stället för bättre. Han var rent förbi ju. Det sista omslaget för två riksdaler hade intehjälpt ett dugg. Han var gammal, stackarn, och borde fa slippa — kors, skulle hon sätta lipen till för det! Ville hon, att hästen, som hon hållit så kär, skulle pinas! Skulle väl unna hononm att få ro, vet jag; han var nu 22 1/2 år gammal och kunde väl inte lefva evinnerligen heller, tyckte far.

Men Kari lät icke trösta sig. Droppe efter droppe föll ned i laken bland sillarne, hvilka togos upp, sköljdes och anrättades. Det var salt i salt. Det var inte roligt det här. Att hästen haltade en smula, hvad gjorde det? Man kunde väl köra honom försiktigt. — Sannerligen, om hon nu kunde förstå, hvad som gick åt mannen, men så här hux flux skulle . . .

Slakta deras Brun?! Herre Gud, så'nt elände! En karl har då inte känsla i sig . . .

Stackars mor Kari; hon visste inte, hon, att mannen var nära att duka under för frestelsen att sälja sin trogne fyrfotadräng. Far var i behof af pengar, i stort behof. Hade inte sagt det hemmavid, allraminst åt Kari. Hon hade nog ändå att dras med. Båda händer fulla med bekymmer. Och så kunde hon i alla fall inte hjälpa. Då var det ju bättre, han teg. Men pengar skulle ut nu.

— Den kanaljen Mickel visste allt något. — Det kostade på att visa tillbaka anbudet i hvilket fall som helst, och då man nu var i knipa, var det så mycket mer frestande. Men det fick inte ske.Gammeln skulle inre offras; han hade tjänat för länge och troget till det. Nej, så slut det var, förr skulle det bli skilsmässa på annat sätt. Brun skulle gagna med läder och kött härefter. Och så var det bestämdt.

Själffallet var det intet öfverflöd af munterhet vid frukostbordet. Husfadern tog upp litet om bärgningsväder och hässjevirke, hvartill drängen pliktskyldigast sekunderade med sankängen och höstplöjningen; men inte ett ord kom från husmor, och inte en bit kunde hon smaka. Nej, nej, hon var som bäst ute och körde sin kära Brun nu — i tankarne.

Ack, den hästen! . . . Nu skulle hon aldrig mer få höra det där skräpet med hofven vid kökstrappan, som hon mindes så väl. Då det var slut för dagen och det skulle »stallas in», släpptes kampen att roa sig — hå, hur han satte af! — och genast framme vid kökstrappan, det var så vanligt det. Och hur han då skrapade och gnäggade, tills han fick husmor ur köket, och den välbekanta handen kom med godbitar och smekningar.

Ja då — nog hittade Brun till trappan, där Kari stod . . . Och allt eftersom den smekande handen blef vissen och sträfskinnad, började gunstlingens nederläpp att hänga, ryggen kom i en ful sänka, och benen blefvo styfva. Hästen kanske tappade af fortare; eljes följdes de åt båda, husmor och »dräng».Hå, skulle de nu skiljas!

Hon sjönk så trött ned på bänken vid lillbordet, hå hå! Hon bar sina 42 år med heder, men ungdomskraften den var borta; nu kände hon det.

Skulle brudhästen verkligen slaktas, dö!? . . . —— — Det låg junisol öfver gården, öfver hela trakten den söndag, hon brudklädd for åt kyrkan vid sidan af. . . ja, nu såg hon på samme person med andra blickar, än då. Framme i klockargården skulle hon klädas i krona — så tydligt hon nu såg och mindes allt! . . . och där skulle rättas, i fall något kommit i olag med dräkten, såsom blommor och småprydnader. Före affärden hade Brun fått äta så mycket bröd, han orkade. Kari hade sträckt fram armen långt och varit fasligt rädd för att fradga och hår skulle komma på den nya, fina klänningen.

Tokige häst, så han kråmade sig och gick som i dans hela vägen! Förstod han, att det var en glädjefärd, och ville fröjda sig med, han som alla de andra, så gödt han kunde?

Hej, småsten och grus smattrade och fräste om hjulen . . .

— Såå då, pojken .. . Poo la . . poo la . . Hååja, gossen . . Poo la . .

Backe upp och backe ned i flängande.

Det blixtrade af blankskurade beslag, glänste till vid svettskimrande bogar — nos och bringavoro som intvålade

... — och hvilket hjärtans fåglajubel i alla nylöfvade björkdungar! Det var juni då, ja ja, och juni var det inom Kari också med blommor och kvittrande stämmor. Skulle hon glömma en sådan färd?

Nej, hon mindes allt så väl — och aldrig intill grånande hår och lifvets sista timme skulle hon glömma . . . Hur hon stundtals höll sin brudgums lediga vänstra hand i sina båda; hur hon förnam inom sig liksom en sjungande glädjeton, som dock inte var fri från en märkvärdig dallring af oro . . . Och hur hon slutligen — då kyrkklockorna hördes, minnande om det stora allvaret, som väntade — fick ögonen simmande i tårar.

Då hade Pelle nickat godt mod åt henne; och den blicken tyckte hon sig kunna tolka ungefär sålunda: »håll du grytan varm; jag ska' inte låta henne bli tom!» Och Brun föll in med en gnäggning, ystert och kraftigt, som han velat säga: »håll bara häcken full och plogen lagom djupt, *så ska jag dra för er båda!*» — Himmelens Gud, hvilken färd! — —

Skulle han komma att långpinas, få ligga länge och sparka under ovana händer. . .? Åh, de måtte väl i all världen ha vett ta Långåsa-gubben till hjälp, han som var rapp och van vid sådant. Men hon gitte inte fråga, kände sig så ledsen och förbi.

Aldrig kunde hon förgäta ändå ... — hvilken tillgifvenhet, hvilket förstånd! En sådan — — å!Är det sex — nej, vänta, tio år sedan är det visst. . . Där kommer ett lass skramlande hem på gården, midt i natten. Foran väntades först da'n därpå. En häst gnäggar, gnäggar gång på gång, men ingenting vidare höres. — »Du måste gå ut och se efter, hur det är fatt, du far!» — Han före ut och hon efter, med lykta i hand. — Ser man på! Drängen stup full på lasset.. Tömmarne hade någon barmhärtig människa bundit upp, och så hade hästen gått två mil i kolsvarta höstnatten en eländig byväg. Och inte en eker bräckt, inte en sölja sprängd.

Nå, än den där gången på isen då? Mildaste! Det var den där fasliga vintern, tövädersvintern, då så många människor kommo ned sig på de usla isarne. — Fram måste de; finns ingen annan väg från finnskogen, stackars folk! — Hur kunde hästen veta att väja för åmynningen och leta sig fram mellan stenarne till lands?

Barnen hade länge tiggt att få fara tvärs öfver till Håkans, där det fanns lekkamrater en hel svärm. Det var något fruset på förmiddagen. — »Så ge er af då, men kom tillbaka i god tid, eller också ligg öfver!» . . .

Måtte inte Gud straffa Håkan i Löten som han förtjänade den gången. Släppa barnen i väg ensamma i släden mot kvällen. Tö och regn hela eftermiddagen. Fjorton timmerlass brakade ned vid sjöändan. — —Jo, det kändes, när medarne skrapade i gruset på gården och Lill-Johan kommer inspringande och skriker; »här ä' vi nu, mor!»

Ack, skulle en inte minnas — så, nu stiger drängen upp och går ut — inte minnas och hålla ett sådant kreatur kärt, som en anhörig?

Nu smyger sig mannen ut genom dörren. Mor tycker, att han smiter så lömskt som en tjuf, som en missdådare nästan. Usch, det blixtrar så styggt, det där verktyget, han bär i handen. Hon måste vända sig bort.

De gå att afrätta nu, ja, just *afrätta*. De släpa väl fram ett gammalt flak — en slädbotten är för liten — någon håller i grimskaftet, duns! ett doft yxhammarslag och en tung kropp, som faller på flaket, så det brakar. Hu då!

Det trampar på trappstegen igen; ha de glömt något? Då plär det inte gå bra. Är det färdigt? Åhnej. Gud gifve det väl vore öfver! — Hon var i svidande ångest.

— Nej tvi, kommer inte den där käringen i dag igen. Kaffesjuk, förstås. Hon ska få hela skålpundet — hela storpannan i sig, bara hon vill knalla sig af i rappet. Isch då!

»-- -- Gu sinne!... Hå hå, tröttsamt i värmen! Nej, hva' sir ja'! Kari-mora fått nytt förklä' igen!? — — A så kan ja tala om att . . . Men var intedä en fasli otur, säj! Tänk, att dä just skulle hända här i gårn! -- -- Otur ja? Måtte fell dä . . — Kors, *hästen*, vet ja' . . Vara tvungen slakta nu å inte få sälja när — bevares väl.. så rasande bra betalt. . — Ja, hundrafemti, ja!? . . Hundrafemti för en gammal kamp .. Slik gammal stackare, tackar ja'. Det hade dugt, det . . — För allan del då; Svartbo-Mickel, hästskojarn — jaa, han är så godt som en hästskojare, så att. . — ja, han ville ju bums köpa Brun, han ... Nä men vet int' Kari-mora dä då? Å hundrafemti är grufliga pengar dä — för

en gammelkamp — nu för ti'n ... Ja, ja' säjer, som ja' allti' har sagt: Snällaste folke' — jesses, ta inte hela kaka nu då . . — snällaste folke', sa' ja', ska' olycka' ligga åt . . . Å, inte ska' ja' få allt. . . bevares . . Herre Gud, Kari-mora. å tusende gånger tack — tackar aldra mjukast. . Det här dä . . Ajö då . . Tusen tack . . ajö . . Hälsa å tacka Pelle . . . Ajö-ajö - . Allti' är då Kari-mora så . . . — — Ajö . . .»

Slik lättnad hade inte Kari förnummit på mången god dag ... Kära hjärtandes, far, hvarför inte nämna ett ord! Ah, han var sig alltid så lik: ville inte bedröfva i onödan . . . kände honom . . . ömmade alltid för henne . . . Nu kunde hon inte annat än le, då hon erinrade sig hans små försök till nödlögner. — Sälja hästen åt Mickel, åt en så'nflåbuse! . . . Nej, då var det tusen gånger bättre att . . .

Kari började känna sig storbelåten.

»Gammal stackare», sa' styggan. Hon skäms då aldrig, det leda trollet. . .

Men väl var det ändå, att käringskrället kom in, ty nu visste Kari, hur det hängde ihop, Stackars Pelle!

Fanns det många som han? — Neej. .. *Ingen*..,.

Men ack, ack, ingen eld på spisen! Jo, det var fint! Sådan glömska! Sitter och grubblar och pratar med käringar . . . Här ska bli annat af: kaffe i hast, godt kaffe — begrafningskalas efter Brun och en stor kopp i glädjen öfver, att kampen slapp komma i röfvarehänder.

— Bevars väl, nu ä' de här redan; ett så'nt spektakel!

— Ni få vara snälla och vänta ett slag! — Sitt ned, farbror! — Här ser så dant ut, att... Men här har varit främmande, må tro . . .

De visste det.

— Du tog väl riktigt reda på nu, Kari, hur många kattungar grannas har fått, och om Per Ers Jonke fortfarande går fönstervägen till *sin* utvalda — ha ha ha!

— Skäm däj, Pelle, gamla karl'n, och vara så. . .!Om det gått bra? — Ja då; farbror i Långåsen är säker han, så gammal han är.

Så hade Nergårdsbond' gått förbi strax därpå, och kunde han tiga? Ah, det var inte möjligt! »Du håller på och kasserar in dina hundrafemti, du», hade han sagt. Det var inte värdt svara.

— I det stora hela är bond' i Nergår'n en riktig flåbuse, det är, hvad han är. Han ömmar för penningpungen och magen, men inte ett dugg vidare.

Men mån' tro har han mer för det? Knappast. Rågen gick ut sig totalt för honom i år, och hafren är på upphällningen. Ett föl har han mist, och tre kor å rad ha »kastat». Så det ser ut, som fan skulle ta ut sitt i alla fall .. .

Så där satt husbond' och förde ordet, medan kaffepannan pyste. Och Kari sysslade och lade under torra granpinnar, som sprakade, lade upp doppbröd af det likaste hon hade och förlorade inte ett ord, af hvad som sades.

Pelle talade både rätt och bra, tyckte hon. Ingen kunde bättre än hon behöfva en ny yllen kyrkklänning till vintern och ett par höga galoscher med ludet omkring; men förr än hästen skulle bloddängas och klås af främlingar, fick det bli hvad råd det kunde med åtskilligt. De hade redt sig utan syndapengar förr och kunde göra det härefter också. — —— Men nu ska' ni ändtligen hålla till godo med litet kaffe — sitt fram, farbror! — och ursäkta, att det inte bjuds på finare begrafningskalas, om jag så får säga. Brun hade annars förtjänt nå'nting storduktigt i den vägen, han, om det skulle så vara. **"HERRA HAFVA STURAN MAKT."**

— Sicken en, där sitter! Hemmagjord, hva?

Femvåningsmuren midt emot tog all sol från den smala gatan, och en betydlig del ljus förstås, det lilla

tredjeklass-kaféet fick nöja sig med halfdager. Nu var det nästan skumt därinne af blyluften ute och regnet, som jämnt och ihärdigt silade öfver fönsterglasen. Kund på kund in, riste sig, slog en sväng åt golfvet med hatten, svor ett: »förbaskade regnande», ett »husch-husch-husch», i säregna fall ett mer betecknande: »fan»! En blir ett riktigt blötdjur!» etc.

Rägnväder är alltid kaffeväder. De flesta borden voro upptagna. »Psst, fröken!» hette det ideligen. Lokalen hade en af sina finare dagar.

— Hemmagjord! — Den åsyftade granskades, tydligen utan att godkännas. — Tja. Ser så ut, på utanskriften . . . Något bonddrängsaktigt.

Tankeutbytet stannade därmed; ingenting att spilla krut på! Dialogen dök i ett par naggadetidningar, tvinnade benen och vrok sig bakut, så mycket stolskarmarna tålde, beslutande sig för att hemfalla åt tankediger oåtkomlighet.

I en liten blandad grupp kring ett hörnbod hade en enklare tidningspenna förstuckit sig, nitisk och afvaktande. Gruppen hängde intresserad sträckt öfver bordskanten mot en 23—25 års karl, i träsoffan, innerst vid väggen.

Rätt vanligt landtansikte, skäggansats på haka och läpp, ljust korthår, tämligen uttryckslös bondnäsa. Det skulle just vara ögonen —: ljusgrå och stora, med läggning för långblick . . . Item verken och celluloidkrage.

Betyget »hemmagjord» kunde ju ha ett visst berättigande.

Hörngruppen lyssnade träget och gentog intresseradt »hva», så snart korthåret yttrade sig. Det var något särskildt med den hemgjorde, hvad det nu var. Tidningsmänniskan lekte förströdt med blyertsen och sökte se likgiltig ut, men på knäna, under bordet, höll han sin blocknotes — en hungrande knähund, som väntade och väntade.

— Ni har väl smått om det, ni Estlandssvenskar, kan jag tro.

— Smått... Jag icke förstå . . . ?

— Jo vill säja, inte så rikligt. — *Fattigt . . .?*

— Fattigt — jo. Rikt inte. Icke som här vi kunna lefva och äta. Icke som här, nej.Detta svar föranledde interpellanten att resa sig och rekvirera kaffe öfver lag.

— Bra me’ brö’ fröken. Tjocka bullar -- -- Jaså, de’ är fattigt därborta . . . Fröken, vi kan få wienerbrö’ för 25 öre särskildt!

— D’är väl mest fiske, ni lefver på?

— Fiske i hafvit. Och så litet jord vi hafva. Tysken hafva mycket jord.

— Tysken?

— Tyska herra. De hafva godsen, jo. Alla de stura godsen. Tyska herra, jo.

Det var då ingen pratmakare, man träffat. Hans svenska var ju också knagglig, ibland sökte han förgäfves efter uttryck. Men i alla fall.

Kaffet kom, och det satte ju alltid litet lif i spelet.

— Lägg i bra me’ socker, främling? Och så doppa vi duktigt!

Han skulle få se, hvad gamla Sverige kunde komma ut med, stackars karl. De skulle likasom sätta honom i feststämning, tänkte de. Imponera och känna sig välgörare — för billigt pris.

Korthåret lät inte truga sig . . . »Ni bjuda så mycke» kom det blygt, i det han lite betänksamt höll till godo och rörde om i sin kopp.

— Och så tog ni och gjorde en lusttur till Sverige . . . En lusttur, hvar . . . Talaren strökunder »lusttur» lite raljant för att få gästen i godt humör.

— Lusttur ... Jag? Nej.

De ljusgrå ögonen släppte sällskapet, lösgjorde sig från lokalen, liksom man lämnar ett främmande ställe, där man ingenting vidare har att uträtta och beger sig hemåt. Öfver den dammiga gipskattan på hörnhyllan midt emot gled blicken bort, långt bort från det närvarande, allt under det käkarne mekaniskt öppnades och slötos om välfägnaden.

— Jaha . . Jaså . . . Nå, det var alltså . . .? De ville ändtligen få mannen i prat.

— Vi hafva icke penningkar . . . icke till lustresor och så . . . och så.

Nu tog han oombedd en långskorpa och sänkte till halfva längden i koppen, höll den där några ögonblick, lyfte den så med stor försiktighet och smög den uppmjukade delen i munnen — allt med stor betänksamhet och under det högtidligaste allvar. Lika högtidligt lyfte han koppen och lät munsbiten följas af en klunk kaffe. Mannen njöt, men stilla. Inte ett drag slätare, inte en ljusare nyans i ögat. Fast tinade upp invärtes gjorde han synbarligen, ty han tillät sig apropå yttra:

— Ni hafva det bra i Sverige, no.

Gruppens primus lyfte nickelkannan och lät en ångande, brun stråle sänka sig i främlingenstomma kopp, som fylldes upp till randen och t. o. m. sipprade öfver.

Den ena artigheten för den andra.

— Här är pepparkakor . . . Men kanske dä ska vara en cigarr? ... Så var så go’ å säj bara ifrån!

— Jag icke röka, kom det kort. Så tystnad igen.

Tusan till karl, som man rent måste pumpa orden ur! Nu tog tidningspennan i; något måste göras, det här var för trist.

— Kom ni hit för att söka arbete?

— Arbeti — jo. Kom till Ståkkålm — seglade på en skuta. Där intet arbeti finnas för mig. Gick på sjön igen, gick på en ånggare — på Medelhafvit, på andra haf, jo. Så gick jag hit. Här nog Gud hjälpa mig till arbeti.

Det var ju en hel lång interiör, det här.

Kaffekoppen numro två var snart tom. En brunkindad hvetebulle delades med nyporna i små munsbitar.

— Det regnar no . . .

Mums mums på hvetebullen, långblick åt hörnet, en mun kaffe ibland och — tystnad.

Bildstod till karl!

Men än en gång ville de försöka.

Tidningspennans min förrådde otålighet. Hva’innerst. . . såg mannen för märkvärdigt på den dammiga hörnhyllan?

— Nå, berätta nu för oss — om er hembygd t. ex., Vorms eller gammal-Svenskby . . .?

— Nuckö.

— Nåja, Nuckö . . , Hur ser det ut där . . .? Mycke’ skogar . . .? Kalla, långa vintrar . . .? — Slå i mer kaffe, varsgo! . . . Stora byar . . .? Hur har ni skolorna ordnade . . .? — För all del, ta bröd, ta bröd!

Åter ett förläget: »ni bjuder så mycket!» För lägenheten förorsakades nog mest af den susande hagelskur af frågor, som drog fram öfver hans stackars korthåriga hufvud.

För tredje gången fylldes främlingens kopp af tjänstvilliga händer . . . Sällan ha människor varit så förekommande mot en främling; man slog i grädde och man kredensade brödkorgen . . . Det var inte möjligt stå emot så mycken ängande brun, välsmakande vänlighet. Korthåret gaf tappt, han kunde ej annat. — Han blef

meddelsammare.

På sitt uttrycksfattiga språk, sökande och korthugget, började han ge en skildring af sin hembygd med de små allmogehusen och de stora herrgårdarne. I ansträngd formulering och med täta och långa pauser. Då och då hördes ett sakta prassel under bordet, liksom af en blyerts, som gör hastiga små drag.Han talade om arbetet på godsen mot en aflöning af 40 kopek om sommaren och 25 om vintern. — Den »underbordiska» prasslade brådskande.

— De skuldsatta bönderna och de pösande, dryga godsägarne. Godtyckligheter och olidligt tvång . . . Men alltid samma ansikte; ett ansikte utan skiftningar, där leendet en gång för alla syntes ha frusit fast och där endast de sökande ögonen lefde med en smula.

Koppen numro tre, med tillbehör samlades i sakta mak till de föregående. Numro fyra ångade redan framför berättaren, bräddfull och doftande. Nu kom han in på kapitlet om de politiska oroligheterna därute.

»Så var det den gången . . . och så och så —

Det var vanligen slutet på alla repriser.

Allt fjärmare i rymden tycktes blicken aflägsna sig, och för hvar gång stannade den borta allt längre stunder, tyckte man. Berättaren glömde sin halftömda kopp, glömde hvetebrödstycket i nypan, bara såg, såg, stirrade med orörliga ögonlock.

— Och så var det i Reval-staden , . . och så och så . . .

Han hade varit där under oros-året. Från ett fönster hade han åsett massnedskjutningen på torget, där nu är rest en liten minnesvård med ett järnstaket omkring.Pennan under bordet glömde sin funktion.

Den tjocke tysken — »Torparplågaren» — kände han. Det var just den mannen, som utfäst sig att bygga muren kring godset af bara estlänningaben.

Han såg, när de kommo körande med mannen.

En hel flock kringstrykande vildhjärnor — utfattiga stackare, förtviflade, förvildade — drogo från herrgård till herrgård, där rökpelare snart snodde i luften och kreaturen sprungo vilda omkring. Så kommo de till tjocktysken . . . letade fram honom ur källaren. . . . två hästar ut ur stallet och tysken midt emellan dem, på rygg på landsvägen . . . Medan elden knastrade i hus och halmstackar och jubelskränen skuro.

. . . och så, och så . . .

Den paus, som uppstod, begagnade sig pennan af för att kasta ned några streck till hågkomst. Besitta det! Den här karlen den. . . Hade gått nere vid hamnen på morgonen och funnit främlingen stå där vid en skutlandgång, ensam och bortkommen, tagit honom med hitupp och fått honom in i klungan. Här kunde man ju få en god halfspalt ur den blyge stackaren, som nog eljes skulle dragit sig för en intervju, skygg och misstänksam som han var. Nu gick det här alldeles utmärkt: andra frågade och höllo objektet i prat, pennan hade bara att annotera. Man har tur ibland.Främlingen återhämtade sin blick från rymderna och sänkte den — i kaffekoppen. Innehållet var iskallt, men det tycktes inte bekomma vidare oangenämt. Det strök med, och tilltugget gjorde sällskap. En ny nickelkanna bars fram; det ångade ur pipen. Innan någon hunnit räkna till tio, var nucköbons kopp laddad igen . . . Han skulle ändtligen bara säga ifrån, ifall det var något han önskade så . . , En så intressant främling, tänk!

— Ja, varsgo då! . . . Ursäkta, hva' är namnet?

— Jonas . . .

Efternamnet var omöjligt för dem att uppfatta, det var för krångligt. Nåja, det betydde mindre egentligen; här var ju inte fråga om mantalsskrifning. Kunde de nu bara på lämpligt sätt ge en ny stöt åt pendeln och få verket i gång igen — pratmaskinen med de något rostiga kuggarne. Smörja till lagren fanns, ångan var uppe — den pyste ur pannpipen — ännu en gång skulle de däran . . . Vädret var nu sådant, att det var bäst hålla sig inne, och nog

mäktade de kosta på den här kurren några koppar surrogatspad för att fa lite tidsfördrif. Det blef väl inte så blodigt.

— Jonas har sett mycket, så ung. Det var nog många grymheter, många våldshandlingar, som föröfvades därborta de där dagarne.

— Grymheter, Jo. — Herra hafva sturan makt.

Det sista kom något omotiveradt.— Herrarne!: Ja, men folket har väl också makt, för tusan!

Nuckömannen teg. Han syntes ha sin egen åsikt om folkets makt i tsarens land. Och som ett slags bekräftelse hette det åter:

— Herra hafva sturan makt, jo . . .

Det låg bestämdt något bakom det här, något särskildt.

Långsamt, som hämtadt djupt, djupt nedifrån, ur någon väldig brunn kom det. Sakta i början, droppvis — tunga droppar, liknande dem, som falla på fönsterblecken under höstnätter, pinande långsamt . . .

Han sänkte hufvudet, och denna gång häftades den långstirrande blicken vid golfvet. — —

Det var också i Reval,

På gatorna låg fullt med pappersblad: revolutionära flygskrifter, upprop, proklamationer. Att böja sig ned och taga upp en dylik papperslapp var nog för att bli antastad af polis eller militär. Ah, de dagarne!

Några skolflickor — det var, som han sett dem framför sig; sorglösa, glada — finna ett stort, kulört och grannt skimrande plakat, smyga sig bort i ett prång och ställa sig att läsa på det . . . Han smuttade på sin femte kopp och bröt sin kanske tionde bulle . . .

Långa, härliga flickor med svarta flätor.Nej, nu måste han sätta ned koppen.

Hästtramp och kommandorop.

Skrämda, krypa flickorna allt längre in i prånget... 5—6 ryttare — en lång, civilklädd herre hade kallat dem med ett tecken . . . Det granna papperet hade en af flickorna skrynklat ihop till en liten boll och stuckit in i tröjärmen — i ångest och oreflekterande bäfvan.

Ryttarne fram. Två sitta af; de andra postera med spända karbiner. Flickorna gripas, visiteras — så brutalt som möjligt — och så snart papperet är funnet, anhållas och bortföras de.

Den långe civile hade kommit att få se, när de stodo i prånget och läste.

Det hjälpte icke, att de tillfångatagna voro döttrar till aktade, oförvitliga borgare. De hade tagits på bar gärning, studerande revolutionära upprop, på ett högeligen misstänkt sätt förstuckna i ett prång.

Efter nära ett års fångenskap verkade föräldrarnes böner, eller fastmer deras guld, så att de arma barnen blefvo fria.

Men — — Ja, det hade varit bättre, om de skjutits ned . . . De nitiska soldaterna belönades alltid med vackra, kvinnliga fångar.

. . . och så, och så . . .

Det bruna fludiet minskades litet, hvarefter gipskatten åter fick äran af ett uppmärksammande.Blocket under bordet hade fått en del nya förvirrade streck. Men Jonas hade ändtligen fått talsprundet ordentligt upp.

Efter en ovanligt kort paus fortfor han, nu utan särskild påstötning: . . .

Marri var sömmerska, en fattig sömmerska, änka efter en styrman. Ett litet barn hade hon — fattiga änkors enda kapital.

Det är kallt i vindskrypena om vintern — i Reval, som i andra städer — hos fattigfolk . . .

Därför lindar fattigfolk papper om sig, under kläderna. Det skyddar ju alltid något.

Marri lindade papper om barnet, under blusen. Om dagarne; nattetid behöfdes det inte; då värmde hon det själf med sin magra kropp.

Fattig-Marri var inte kunskapsrikare än andra vindskupekvinnor. En del böner kunde hon ju utantill, hon som de andra. Läsa hade hon aldrig lärt ordentligt, och i synnerhet var fin tryckstil omöjlig för henne.

Så tog hon utan vidare emot häftena, hon fick af en skygg, ung karl, sent en kväll. Och svepte papperen om barnet, under blusen.

Det var bara några tunna blad, med fin tryckstil, som hon inte alls begrep.

En grannkvinna, som kommit för att beställa någon sömnad af Marri, hade sett tryckt pappersticka fram under det lilla barnets kläder. Hon delgaf upptäckten åt en annan grannkvinna.

Så en dag stodo främmande karlar inne i vindshytten. Sågo sig omkring med kalla, sökande ögon. Vände på och öppnade sjömanskistan i hörnet, sleto ur den innehållet, som de synade intill minsta tråd.

Refvo kläderna af henne själf. Bädden i hörnet... och barnet — —

Heliga Guds moder! *Anarkisttidningar!* Farliga, lömska, proklamationer, uppmanande till våld, till hämnd... »Död åt tsaren och förtryckarne!» stod där. Och mycket, mycket mer i samma stil.

Det var ju en hel härd, man funnit! . . . Och på hvilket fintligt sätt hade hon inte dolt de farliga skrifterna!

De främmande männen ryckte på axlarne åt Marris förklaring, att hon inte kunde läsa, logo spydigt åt uppgiften om den unge mannen, som lämnat henne tidningarna. Och inte en kopek, ack! inte en kopek hade hon att bevisa sin oskuld med.

Männen gjorde processen kort, slogo ut fönstret och . . .

I flere dagar efter rullade ett litet trasbylte kring på gatstenarne mellan hästhofvarne. Spår af papper syntes här och där bland trasorna, och i ena ändan af byltet fladdrade och fläktade liksom ljusa hårstripor.

Ett barnhufvud.Ingen människa tordes röra byltet. Men det är godt om svultna hundar i Reval, så det kom ju undan till sist . . . och så . . . — —

Kring bordet hade oförmärkt samlats en tät krets af intresserade lyssnare. Tidningspennan såg på sitt ur — spratt upp som en fjäder. För sjutton! Nu skulle han ha varit på byrån för längese'n.

Blocket i fickan och ut.

Nuckö-Jonas tömde sin kopp, strök sig med afvig hand om munnen. Såg på den kallnade kaffekannan med en frågande blick.

— Jo bara slå i . . .

Så fattade han grepen med sin breda, bruna hand och fyllde på.

Sjätte koppen.